

semmi része sem levén a tetszenyilatkozatok előidézésében, melyek annál őszintébbek és lelkesebbek voltak, minthogy a francia énekes szerepének szavalati részét magyarul volt szives előadni. A többi szerepek szokott módon voltak képviselve, kivéve „Almavivát,” melyet ezuttal Pauli tetszéssel énekel.

Vasárnap, május 18. „Szökött katona.” Eredeti népszimű 3 felv. Szigligeti. Füredi megint visszakerült a népsziművekhez, mi által ezek új érdeket nyernek. Népdalait nagy tetszéssel hallgatá most is a közönség. Hanem miért öltöztetik azokat, a magyar bakákat holmi meklenburgi zsan-dár uniformisba? Ha már nem szabad a cs. hadsereg egyenruhájában töllelni, lehetne talán valami hozzá hasonló ruhát találni. Hiszen vannak szinpad-i huszárajaink is.

Hétfő, május 19. „Hamlet.” Szomorujáték 5 felv. Shakespeare-től. Végre ismét láthatunk egy shakespearei darabot, ötödfél hó alatt a másodikikat. Hogy a világ legnagyobb drámaírójának művei oly ritkán kerülnek szinpa-dunkra, azt azzal szokták menteni, hogy a shakespearei daraboknak nincs közönsége; mi azonban ez este az ellenkezőről győződünk meg, mert a karzat tömve volt, a földszinti nézőhely és a zártszékek is szépen megteltek, csak a páholyok tátongtak a nagy ürességtől. A mi az előadást illeti: a leg-szigorubb műbíráló is kénytelen elismerni, hogy Egressy, mint „Hamlet,” nagyszerű, minden szava, minden mozdulata valódi gyönyört nyújt a maga-sabb művelvekre fogékony szíveknek. Ha játéka valami kívánni valót hagy fenn, az nem művészetének, hanem inkább egyéniségének volna felrovaadó, mely egy vagy más tekintetben nem egészen bír e szerepnek megfelelő tu-lajdonokkal. Egressy után a legtöbb dicsőség mindenestre Felekinét illeti, ki mint „Ophelia,” szintén elragadó szépen játszott.

Kedd, május 20. „A kunok.” Eredeti opera 4 felv. Zenéjét írta Császár György.

Szerda, május 21. Először: „Mig a férj távol van.” Dráma 2 felv. Scri-be után fordította Feleki M. „Eljegyzés lámpafényél.” Operette 1 felv. A francia dráma szerzője kissé kegyetlenül bánik ugyan a nőkel, azonban azt mégis elérte, hogy folytonos érdekeltséggel hallgatta végig darabját a közönség. A Felekipár ismét két jó szerepre tett szert.

Csütörtök, május 22. Artét Desirée k. k. második füllépteül: „A sevil-lai borbély.” Vigopera 2 felv. Rossintól.

Budai népszínház.

Május 16. Népelőadásul: „Özvegy és proletár,” és „Rendkívüli elő-adás,” egy-egy felvonásos vígjátékok, s a „Bányarém” utolsó felvonása.

Május 17. Dósa jutalmára, először: „Kézműves mint fejedelem.” Tör-téneti bohózat 3 szakaszban; írta Feleki Miklós Ugy hiszszük, hogy szerző ez új művét nem mint bohózatot írta, s csak akkor nevezte el bohózatnak, midőn vele már elkészülvén, nem tudta, a sziművek melyik nemhéz so-rozza. Így keletkezhetett a „történeti bohózat” elnevezés, talán ad notam: „történeti népszimű;” ezáltal szerző a sziművek egy új nemét alapította volna meg, de azért a fennebbi darabot nem tartjuk bohózatnak, a nélkül azonban, hogy akár a drámák, akár a népsziművek vagy vígjátékok közé sorozhatók. A darab meséje azon időben játszik, midőn Apaí Mihály még Ebesfalván, mint egyszerű nemes élt. Czíme azon eseményre vonatkozik, midőn Ali, a „kimondhatatlan” basa, a zultán parancsából Erdélybe tör, Kemény János fejedelemet elüzendő; a basa egy szijgyártót emel a fejedelmi székbe, ki e kitüntetést eleinte el is fogadja, később azonban, midőn a mel-tóságával járó kellemetlenségeket is érezni kezdi, leköszön, és maga helyett Apaí Mihályt ajánlja, kit aztán a basa ki is nevez a fejedelmi székre. Az új darab, bár egyes komikus jelenetei a szépszámu közönséget megnevettették, nagyobb hatást nem bírt előidézni. A czimszerepet a jutalmazott adta, kit kiléptekor a közönség tapsokkal fogadott; egy koszuza is repült lábaihoz. Dósa jól adta szerepét, de midőn a magát süketnek színlelő basát szemtől szemben megátkozza, beszéde kelletnél hangosabb volt, úgy hogy csak beszéde tartalmából tudtuk meg, mikor akarta magát a basával megértetni. De egyáltalában nem értettük a szijgyártó bátorságát, hogy a basát, bár süketnek hitte is, meg merete átkozni más törökök jelenlétében, kik urokat, ha maga meg nem értette volna is, bizonyára tudósítandották az átokról. Ez azonban nem Dósa hibája. Harmath Emma csinosan énekel. Virágh igen jó zsidó volt, azonban „diák” szerepe egészen elmaradhatott volna, már t. i. a szerző jóvoltából.

Május 18. „Marcsa, a huszárok markotányosnéja.” Katonai énekes játék 2 szakaszban.

Május 19. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.” Eredeti dráma 5 felv. Szigligeti.

Május 20. „Házassági három parancs.” Vigjáték 3 felv. Szigligeti.

Május 21. A pesti jogászegylező-egylet javára, műkedvelők által: „A sok jó barát.” Vigjáték 3 felv. Irta Sardou. A színház egészen megtelt. A műkedvelők közt Tóth József és Toldy István tüntették ki magukat.

Május 22. Libera Gizella jutalmára: „Létories vicomte.” Vigjáték 3 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

6029. Makó. Az egyesült szabó-cseh tisztelt előljáróságának. — Átnéztük a hoz-zánk beküldött adakozások 1860., 1861. és 1862. évi lajstromait, de azokban, valamint a kiadó-hivatalt postakönyvben is, a kérdezett 40 fnyi adakozásnak semmi nyoma sem találtuk. Azt kellene most pontosan kipuhatolni: mikor, mi uton, ki által s kinek kül-detett az összeg — ha csakugyan elküldte az illető ur?

6030. Görgeteg. K. J. Az arczkép előbb-utóbb közöltetni fog, főkép ha am, derék intézet újrafelállítása csakugyan sikerül. A közreműködést szívesen vesszük.

6031. Szeged. G. A level végén közölt gyilkossági eset egyes részleteinek meg-írására kérnök meg önt, ha terhére nem esnék.

6032. Juhász élet. Viola, viola. Künn a mezőn elfurulyázní, jó lesz. Ennél rosszabb népdalokat is olvastunk már.

6033. Hozzád megyek. Nem hiszszük, hogy akadályok találna. A „levelezést” nagy érdekléssel olvastuk s adjuk.

6034. Alom, alom, édes alom. Gyarló kísérlet.

6035. Egy magyar apa. Jelen viszonyok között nem adható.

6036. Mártos. Sz. J. A 18. számot elküldtük.

6037. H.-M.-Vásárhely. Sz. F. A kívánt küldeményt utnak indítottuk.

6038. Zala-Egerszeg. H. Gy. Térhiany miatt csupán azon adakozások jegyzékét kö-zöljük, melyek egyenesen lapunkhoz küldetnek. Az illető helyen, a hova felküldték önök, ugyis kihirdetik, vagy tán már eddig meg is tették.

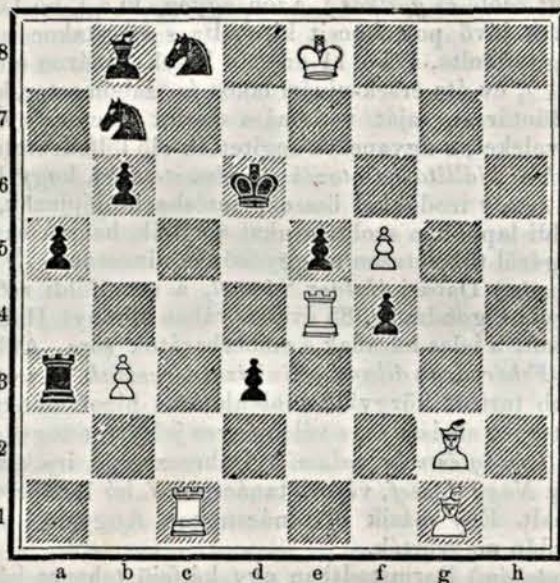
6039. Pusztá. A közlést megérdemli. Kerül-e rá a sor és mikor? azt megmondani, nem vagyunk eléggé mindentudók.

6040. Gyermekkor. A „vaddallat” nem hatott ránk kellemetlenül, sőt reményekre jogosított ön iránt. De hadd maradjon még rejtve a világ szeméi előtt.

SAKKJÁTEK.

126-ik számú feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 121-ik számú feladvány megfejtése.

(Engel Imrétől Pesten.)

- Világos. Sötét. 1) B h 4 - f 4: ..... g 5 - f 4: 2) V b 6 - c 5: + ... H b 7 - c 5: 3) H c 4 - b 6: ..... K d 5 - d 6: 4) F e 3 - f 4: +

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Nagy-Marján: Beóthy Maris. — Kun-Szent-Miklós: Bankos Károly. — Parabutyban: Rothfeld József. — Andráshídnán: Lukács Károly. — Török-Szent-Miklós: a kaszinó-egylet. — Pesten: Cselek György. — Jánosiban: Koszler István. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos (a 120-at is). — Nagy-Körösnán: Nemcsik Lórincz.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetina	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izrael. napt.	☉ Nap-kelet nyug.	☾ Hold-kelet nyug.
Május.	Május.	Május (ó)	Ijar	6. p. o. p.	6. p. 6. p.
25 Vasár.	E 5 Reg. Or.	ER. Örs	136 R. Glic	25 Orb.	4 14 7 40 2 14 4 50
26 Hétfő	Kereszt-járó napok	Márvány	14 Izidor	26 Ágo	4 13 7 41 2 40 5 53
27 Kedd	járó napok	Vilmos	15 Páconius	27 Ján.	4 12 7 42 3 10 6 53
28 Szer.	napok	Al. csüt.	16 Tivadár	28 Vil.	4 12 7 43 3 45 7 51
29 Csüt.	Ald. csüt.	Al. csüt.	17 Ald. csüt.	29 Máx	4 11 7 44 4 28 8 42
30 Pént.	Ferdinánd k.	Nándor	18 János D.	1 S R.	4 10 7 45 5 18 9 27
31 Szomb.	Petron. Ang.	Gyöngy.	19 Pétrik	2 39 S.	4 9 7 46 6 15 10 4
	Holdnegyed:	Ujhold	28-an,	4 óra 42 perca este.	

TARTALOM.

Maddch Imre (arczkép) — Szilágyi Mihálynak szomorú dalai török rabságában Thaly Károly. — A debreczeni kastély (folytatás). Jókai Mór. — Természettani kate-kisimus. — Képek a hazai népeletről. XIX. (képpel). — Tengerszem a Kárpátokon (képpel). — Azoknak, kik a könyvet meg nem becsülik (vége). Jánosfalvi Sándor István. — Levelek a londoni kiállításról. VIII. IX. X. Dr. T. — Villámképek. — Egy-veleg. — Tárház: Inditvány a régiség-kevelők számára. Lehoczky Tivadár. — Vidéki közlemények. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, keres-kedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felélő szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

Pest, június 1-jén 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzen. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám.) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Conte Domini Vincze, a fiumei tengerésziskola igazgatója.

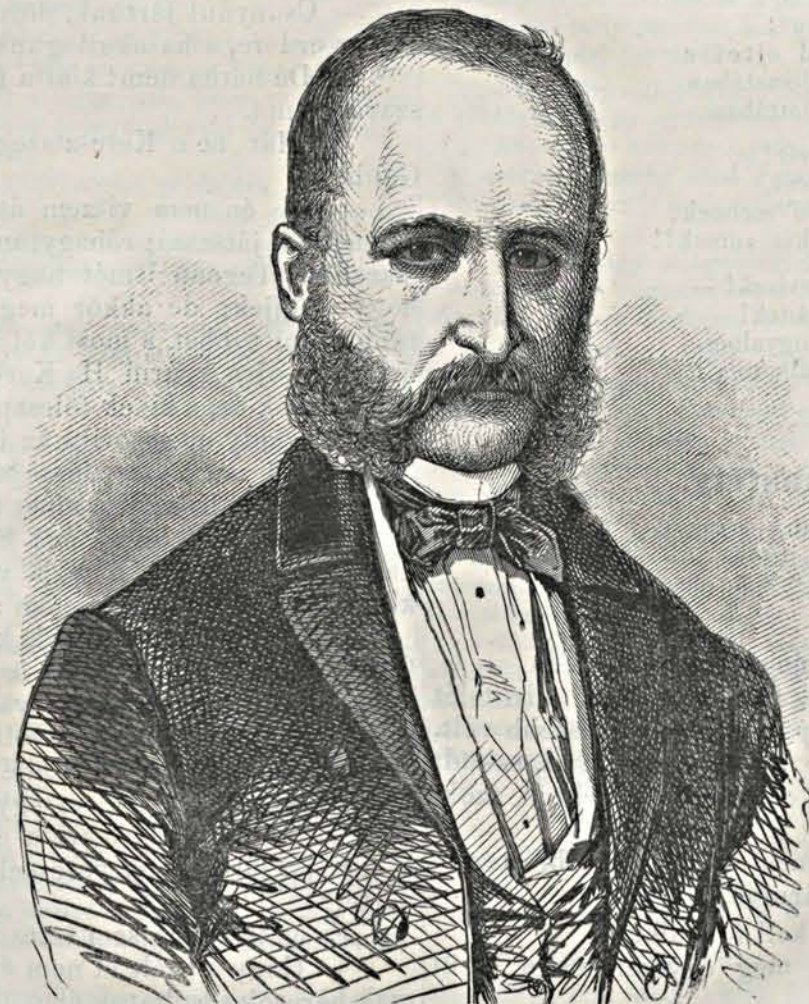
Hogy hazai közlekedési eszközeink szaporodtával, a gazda-sági, kereskedelmi és iparviszonyok tökéletesbülésével, szóval: anyagi érdekeink emelkedésével a hozzánk legközelebb fekvő ten-gerpártra, a mi szeretett Fiuménkra fordul mindinkább a közfi-gyelem, s vasuti rendszerünknek ez képezi egyik legohajtottabb célpontját: — azt mindenki igen természetes dolognak fogja tartani, mely bővebb magyarázatot nem igényel. Tudja azt min-denki, hogy a magyar természetnek és kereskedőnek tengeri ki-jelölőre igen nagy szüksége van, s hogy a fiumei ut a legközelebbi, mely bennünk a világkereskedés piacára vezet, s hogy ennél-fogva nagyon szükséges, ha e tengeri város helyi viszonyaival, szellemével, intézeteivel s embereivel minél közelebről megismer-kedünk. — E szükségérzetnek aka-runk némi kis mértékben megfe-lelni most is, midőn a jelen arczkép birtokába jutattuk olvasóinkat. Engedelmet kérünk, hogy mondan-dónkat kissé távolabbról kezdjük.

Mig a mennyiségtan s a mű-tani eszközök a fejlődésnek nagyobb fokára nem emelkedtek, addig a tengerészeti ismeretek, századok hosszú során át, csupán azon ada-tok összegyűjtésében s gondos fel-használásában állottak, melyeket a pusztá tapasztalás nyújtott. Hogy ezen, csupán tapasztalásból meri-tett nyers ismeretek, rendszerezés nélkül, darabosan felhalmozva, mily kevésbé lehettek kielégítőek azokra nézve, kik a bőszej elemek elleni csa-tákat a tenger végtelen birodalmá-ban, szabatos tudományos nézetek vezérlete nélkül kényyszerültek megküzdeni; mindenki elgondol-hatja. S e korszak mégis igen soká tartott. Mert a tengerészpályának a gyakorlati élet küzdelmei közt edzett s tapasztalásokban tagad-hatlanul igen gazdag emberei, ne-mes feladatuk teendőit rendszer és szabályok szerint a tudomány szigorához alkalmazni s a tapasztalás sokszor igen ingatag és nyers uta-sításai mellé vagy helyébe az el-

melet sokszor száraz, de szelidebb oktatásait állítani — egyes nagy tehetségek kivételével — nagyobb általánosságban csak a közel-múltban váltak hajlandóbbakká.

A tengerészeti ismeretek rendezésében az első sikeres lépése-ket a mult század vége felé a francziák tették, kiknek példaadásá tört utat a többi művelt hajózó nemzeteknél is. A hozzánk legközelebb eső fiatal osztrák tengerészetenk mindenestre legkevesebb módja volt, e téren kiváló haladást tanusíthatni. Voltak ugyan itt is tel-jes elismerést érdemlő kitünőségek, minő például egy Grassi, egy Fincati; azonban azon műnek létrehozása, mely a hajózást illetőleg a tapasztalás adatait biztos alapelvekre állítja, s belőlök egy össz-hangzatos egésznek alakít, melyben gyakorlat és elmélet karöltve járnak, ez Domini Vinczenek ma-radt fenn, azon férfinak, kinek méltatására szántuk e rövid so-rainkat.

Conte Domini egy ős velencei család nemes ivadéka. A haditen-gerezsziskolai pályát Velenczében végezte, néhány évet, mint tenger-észtszist különböző hadi hajókon töltött; később a velencei hadi tengerésziskola tanárává hivatott meg, majd a fiumei keresdelmi tengerésziskola tanárává neveze-tett ki. 1852-ben állította fel Fiu-mében azon tengerészeti és keres-kedelmi magántanodát, melyről e lapok mult évi folyamának 19-ik számában bővebben szólani szeren-csénk volt. — Munkás életét a ten-gerezszeti tudományok buvárlásá-nak és terjesztésének szentelve, — több kisebb nagyobb ez érdembeni értekezésein kívül, — két önálló becses munkával gazdagította a tengerészeti irodalmat, Az első: Compendio di cognizioni nautiche (1858) és a második: Lezioni di manovra navale (1862). Ez utóbbi az a mű, melyre fönnebb vonat-koztunk, s mely a maga nemében az osztrák (mondhatnók egyszers-mind, — az olasz) tengerészeti iro-dalomban kortalkotó jelenségnek

CONTE DOMINI VINCZE.

é. 1860.

tartathatik. — Egyes szépségei, szerencsés beosztása, szép nyelve és belbecse taglalgatásába nem bocsátkozhatván, — azon állítást igazolól, hogy ez kortalkotó jelenségnek tekintendő, annyit mégis el kell mondanunk, hogy oly mű, mely a hajókezelésre nézve, gyakorlati utasításokat, a tudomány fényétől átvilágítva ily értelmesen, — mind a mellett röviden és tömötten előadta volna — a tengerésznek, ily biztos és alkalmas kézikönyve addig még nem volt.

S ha nagyrebcsüléssel emlékezünk Dominiról, mint íróról; nem kevésbé tisztelettel kell szólnunk róla, mint tanárról. Volt alkalmunk személyesen meggyőződhetni, midőn főlátva több osztályban s az osztály különböző tehetségű tagjai körül, mindegyik egyforma lankadatlan készséggel s ügyességgel, nemes hivatásának éretétől lelkesítve, főláldozó türelemmel fáradozott. — Látnák őt oly tanárok, kik lelketlen napszámoként életelen fölolvásukkal morzsolják le tanóráikat — meg, vagy nem értetve — és látnák, mennyire szeretik, tisztelik őt hallgatói: lehetetlen, hogy a példa hatás nélkül maradna rájuk. Most még férfikorának erőteljes napjait élvez, bizton remélhetjük tehát, hogy eddigi köz-elismerést nyert érdemeit, újabbakkal fogja tetőzni.

Röviden érintünk még egy körülményt, melyet örvendés tudomásul veendő lapok minden olvasója: azt t. i., hogy Domini Vincze tanár a tengerészpályára készülő magyar ifjakat mindenkor a legnagyobb örömmel fogadja, s azoknak mindig szives barátja, vezére, gyámola. Az Isten éltesse! *Kenessey Albert.*

A három Körös.

(Egy kis geographia népdalban.)

„Fehér Körös!” meg mondom én neked,
Honnán vetted „fehér” nevezeted? —
Onnan; hogy a rózsám benned fürdik,
Hótestétül vized megfehérszik.

„Sebes Körös!” meg mondom én neked,
Honnán a te „sebes” nevezeted? —
Onnan; — mert vagy a rózsám postája,
„Sebesen járj” meghagyta kis szája.

Te „fekete Körös!” keresztneved
Meg mondom én azt is honnan vetted?
Nem partjaid fekete földétül;
Sem a forrás hegy barna kövétül:

Vized, neved azért lett „fekete”;
Gyászfátyolát mert beléd ejtette
Az én rózsám, mikor bánatában
Partodon sirt, bajom hallottában.

Három Körös, három ikertestvér!
Három külön úton, mind összeér,
Társasán alul egy mederbe' mennek,
Örömkönyül gyöngyhabokat vetnek!!

Ti bujdosók! — boldog testvérvizek! —
Bár messzire, — egymást fölleltek!
Jaj Istenem! én az én angyalom,
Sehol, soha, fel nem találhatom!!

Szakál Lajos.

A debreczeni kastély.

Irta JÓKAI MÓR.

Második rész.

(Folytatás.)

Keresztszégit e tanulság egészen megváltoztatá
Eddig magát tekinté bátrabbnak, vakmerőbbnek, ellenfelét
gyávanak; és most át kelle látnia, hogy az sokkal merészebb volt,
mint ő; midőn egyes egyedül be mer lépni a kastélyba, esküdt
ellenségei barlangjába, hogy elrabolja onnan, a mi neki is, azok-
nak is legdrágább: szülötte leányát.

Azt is át kelle látnia, hogy már most minden további terve,
messzelátó vállalatának nyitja el van árulva.

A sors intése ez: e pontról vissza kell fordulni.

Néhány megmaradt hű bajtársát meg egyszer maga körül
gyűjté s így szólt hozzájuk:

— Atyámfiai. Hű bajtársaim. Itt van Pál fordulásának napja.
Emlült embert láttok magatok előtt; én nem huzom ki többet a
kardot. Sem Isten, sem a világ nem úgy akarja, a hogy mi akar-
juk; én megyek alunni. Ném, jobb kezem, hazatért; velet távozott
hittem; letegyem mindenről. Oszoljatok ti is haza s térjete hajdani
mesterségekre vissza. A ki szücs volt, legyen szücs; a ki mészár-
ros volt, vágjon tulkot: embervér nem folyik ebben a században
több. A kustély pinczejének vasajtáját nyissátok fel, itt a kulcsa:
a mi pénzt ott találtok, osszátok fel fejenkint: bizton használhat-
játok; töröktől, labancztól van az összeszedve; csak azt vettük el
tőlük, a mit ők mi tőlünk. Hadi zsákmány az, nem rablott préda.
Ha felosztottátok a pénzt, ne feledkeztek el a f gyverről, azt
hányjátok mind a moosárba: ellenség ne vegye hasznát. Aztán
vesettek kanócot a lóporos üregbe; pusztuljon el az egész kastély,
nehogy orvok, haramiák tanyájává legyen, a mi eddig nem volt
egyéb, mint száműzött jó bajnokok menedéke. Aztán felejtük el
egymást és senki se szóljon a történetekről semmit.

A próbált hadfiak könyes szemekkel hallák Keresztszegi bú-
csuszavát s nem szoltak ellene semmit.

Ő mindegyikkel sorban kezét szorított: tudta, ki kicsoda
mesterember volt, hol laknak még rokonai? Néhány vén diák is
volt közöttük, mint Ormány: azoknak tanácsolá, hogy térjenek
a collégiumba vissza; senki sem fogja kérdezni, hol peregrináltak
eddig? anyiba vétetnek, mintha évekig academica promotión
lettek volna.

Utóljára hagyta Vinczentust, Igyártó fiát.

— Kedves öcsém: szolt, megölelve a fiut; hivem voltál eddig;
követtél még ma is. Mondj le rólam ezután. Térj vissza szülőid
házához, üdvözöld anyádat, testvéredet, apádnak pedig mondd meg
ezt; én mondom: „vicisti Galilae!” meggyőztél tied a diadal.
Nem küzdünk egymás ellen többet.

Azzal megcsókoltá az ifju homlokát és megszorítá kezeit.

— És most, mindnyájatokat feloldalak a nekem tett eskü alól
— az Atyának, Fiúnak, Szent-Léleknek nevében, Amen!

Azzal leoldta kardját, s az asztalra vetve, sietve elhagyta a
házát. Éjszaka volt, akár merre elmehetett, senkisémet látta meg,
merre?

Az ott maradtak pedig nagy busan maradának s nem tud-
ták, hogy mit tétők legyenek?

Mindenki sajnálta a nagy reményvel kezdett vállalkozásnak
ily kisszerű kimenetelét; de kik ek lett volna bátorsága, azt tovább
folytatni, a mit már Keresztszegi is abbahagyott?

— Csunyául jártunk, dörmögé Ormány; kijöttünk farkasok-
nak az erdőre, s ha akullogunk kutyáknak a sutba.

— De hátha nem! kiálta fel Vincze, kinek eddig nem lehetett
szavát venni.

— Hát nem Keresztszegi izeni-e általad apádnak: vicisti
Galilae!

— De én nem viszem át ez izenetet. Tegnapelőtt hagytam
magammal játszani; ráhagytam magamat beszéltni, hogy otthon
maradjak. Tegnap ismét hagytam magammal elbánni, rávettem,
hogy kijöjtek; de akkor megesküdtem, hogy vissza nem fogok
tántorodni többet, s most két nap alatt harmadszor nem engedem
magamat újra gyúrni. Ha Keresztszegi kétségbeesett, az ő dolga:
én maradok az, a kinek fölcseptam.

Ormány megszorítá az ifju kezét.

— Jól van pajtás, igen jól van. Mind szeretjük, hogy így be-
szélsz; de mit használz most már vele? Nincs vezérünk.

— Ha nincs, leszek én! kiálta az ifju s felkapta Keresztszegi
kardját az asztalról, hová a vezér azt eltávozta előtt levetette. A
kiben lélek van, követ engem: én vezetem.

Néhányan a fiatalabbak közül vivatot kiáltottak e szóra, de
Ormány fejét csóválta, s az öregek huzództak.

— Kedves öcsém. Ifju vagy te nagyon ahhoz. Még titkunkat
senki sem tudta is, nehéz volt vele így járnunk, kelniünk két ol-
dalra, hogy sehol fel ne fedjük; nem is azért verekedtünk, hogy
csak verekedjünk, hanem egy távol látott czélért. Két ellenség
összeharcolásáért; ha azt a czélt más elveszté láthatára alól, a
ki már jól látta, hogy vezetnél te bennünket felé, a ki még fel se
nőttél?

— És az ifju még sem t-tte le kezéből a kardot

— Hogy a czélt el nem érték, monda, azért van, mert addig
csak harcolni tudtatok érte, de martyrja nem tudott lenni senki.

De ha lenni fog, a ki vértanuságot tesz érte, bizony mondom, meg-
látjátok azt!

— És akkor susogva, halk szóval mondott egy tervet, melynek
hallatára a bajtársak hátán borsózott a bőr, és hajszálaik alatt
sziszegett a vér a félelemtől; olyan vakmerő, olyan megsiratni való
szándék volt az.

— És most, — a kiben lélek van, — az követ engem. És ha
senki nem fog követni, megyek magam, és elvégzem egyedül, a
mit föl tettem magamban; engem ugyesgéljen!

Ha Keresztszegi sejténé azt a tervet!

(Vége következik.)

Természettani katekismus.

(Folytatás.)

20) *Miért hull le télen a friss vakolat?* Mert a benne nagyobb meny-
nyiségben mara it nedvesség megfagyván, a homok és mész-részeket egy-
mástól eltávolítja, melyek aztán, midőn a fagy kienged, repedéseket tü-
netnek elő s önsúlyuknál fogva le hullanak. Epen ez oknál fogva pereg le
hidegben az u. n. stukk (gipszvakolat) is.

21) *Miért repedeznek meg ajakink és kezeink fagyos, szeles időben?*
Mert a szél és a fagy nedvességet szí ki a bőr felületéből, s ott a gyulad-
ásnak egy nemét hozza elő. A hideg nevezetesen tüzesedést, majd, ha tovább
tart, halványodást, petyhüdséget, hasadozást és fagydagánatot idéz elő.

22) *Miért szakadozott a jég kerékvágásban vagy más gödröskékben,
melyeknek a hálószerű jég nyílásain át fenekük is láthatók?* Mert a jégkép-
ződés itt az oldalánál kezdődött. Ide tapadtak lassanként több apró jege-
c zek, mik végre az átellenes oldalakat összefogalták; egy szakadással s
m indenütt összefüggő felületet azonban nem képezhettek, mert a föld elitta
a vizet, még mielőtt egészen megfagygni ideje lett volna.

Olykor azonban egy sima és összefüggő jéglemez található az efféle
gödröskékben. Ezen esetben a légkör hidegebb, a föld pedig keményebb
volt, mint az iménti példában, úgy hogy a víz felülete átállhatott, mielőtt a
föld a vizet elihatta volna.

23) *Hogyan megy véghez rendes körülmények közt a fagyás?* A víztö-
meget a levegő hidegsége hűti meg, a mi nem könnyű megy véghez, mi-
után a víz roz vezetője a melegnek. Azon általános törvényen k „a hideg
minden testet összehuz”, a víz is enged, de csak addig, míg 4° hőmérséklet-
tel bír. Az ennél kevesebb meleggel bíró tömeg, a helyett, hogy összehuzód-
nék és aláüledne, kiterjeszkedik és felszínén marad, mindaddig, míg le-
sz az egész víztömegnek 0° leend, a midőn az apró jégkristályok egy összefüggő
szilárd felületet képeznek belőle. Hogy azonban ez megtörténjék, előbb
az egész víztömegnek 4°-ig kellett kihűlnie. Ha a hideg idő folyvást tart, a
felső kéreg vastagodik lefelé, mivel a jégfedő alatt levő víz melege, a jég-
likacsain keresztül, a levegőben oszlik el lassankint.

24) *Miért nem fagyak be fenékig folyóvizeink?* Mert 1) a víz roz
hővezető lévén, a téli hideg nem tart elég ideig arra nézve, hogy a hőmér-
séklet mindenütt 0°-ra szálltassék le; 2) a jégboríték, mint téli ruha az
embert, óvja az alsó részeket a külső hideg levegővel való érintkezéstől,
hová annál fogva az csak lassan férkezhetik.

Ha a víz 4° alól is összehuzódna a többi testek példájára, akkor fa-
gyása alól kezdődne s terjedne felfelé, még pedig oly nagy sebességgel,
hogy télen át a folyók és tavak egészen jéggé változnának, a mi a halak
elpusztulását, emberek és állatoknak vízhiányban való szenvedését eredmé-
nyezné.

25) *Miért érzi a téli hidegben vízbe esett ember melegnek a vizet?*
Mert a víznek hőmérséklete tetemesen nagyobb mint a körülgé. Jég alatt a
víz hőmérséklete legkevesebb 4°; míg a körülgén a hőmérő fagypontra
alól — 15° vagy — 20°-ot mutatható.

26) *Miért meleg a pince télen, s miért hűvös nyáron?* Mert a körülg-
nek nincs szabad bejárása a pince öblébe; minél fogva az télen nyáron
majdnem egyforma hőmérséklettel bír; mely hőmérséklet a téli szabad leve-
gőnél 8°-10°-al melegebb, a nyáriénál ugyanannyival hidegebb.

27) *Miért fagy meg hamarabb a víz, mint a tej?* Mert ez utóbbi magá-
ban zsíros anyagokat és sokat tart feloldva, mely oknál fogva a megfagyás-
hoz 0°-nál nagyobb hideget kíván.

28) *Miért fagy nehezebben a tenger vize, mint a folyamoké?* Mert 1)
amott a víztömeg igen nagy, s ennélfogva hosszú idő kívántatik hozzá,
hogy az 4°-ig egészen és mindenütt kihűljön; 2) Az apály és dagály a kör-
lég hűtő befolyásának ellene dolgoznak; 3) a tenger vize sós lévén, ez na-
gyobb hidegségi fokot kíván a megfagyásra, mint a tiszta víz.

29) *Miért fagy meg gyorsabban a meleg víz, mint a hideg?* Mert a me-
leg víz felülete némi mozgásban van, a mi a jégkristályok egymáshoz való
tapadását igen elősegéli. Ezen kívül meleg vízben a vízrészecskék kicsiny go-
lyócskára oszolnak, melyek a hideg behatásának kevésbé szegülhetnek
ellene. S végre meleg vízből a fűzés által a levegő már kiüzve vagyon, míg
a hideg víznek a levegő kitakarodására várakoznia kell, s csak ennek meg-
történtével következik a fagyás.

30) *Hogyan készítik a indus bennszülöttek télen át a jeget?* A földben
2' mély, és 30' hosszú s ugyanannyi széles gödröt készítenek. Ennek az

alját majdnem egy lábnyi magasra, kukorica szárral vagy czukornáddal
berakják, s ezen aljára lapos, mázatlan cseréptalakat raknak, melyek csak
1/4 hüvelyk mélységűek. Naplement után ezekbe hideg vizet töltenek, mely
már előbb felforraltva volt; s még azon esetben is jéggé fagy reggelre a víz,
ha a körleg hőmérséklete 0°-on felül állana. Az ily módon nyert jeget
aztán jégvermekbe rakják.

31) *Agyagkorsóban miért áll nyáron hűvösen a víz?* Mert a korsó
oldalain lassankint szivárog a víz, mely hogy elpárologh sson, a falakon át
belülről a korsó vizéből lop meleget magának.

32) *Miért merülnek el a mély vízbe esett s úszni nem tudó emberek?*
Mert fejüket a vízből kitartani erőlködnek. Ha a fő a vízben nincs, egész-
súlyával alá felé nyomja a testet; ellenben ha azt arccsal az égnek a vízben
hagyjuk, a s víz még vízszine felett marad, a lélekzetvétel szabadon történhe-
tik s a nehéz főnek súlyát legnagyobb részben mégis a víz hordozza. Ezért
szokták néhol a gyermekek úgy tanulni az ú-zást, hogy hassal a víznek dől-
vén arczukat is a vízbe buktatják, darab idő múlva kiemelik abból, meg is-
mét belemártják s így képesek huzamosan víz színén maradni.

Úszni nem tudó egyén, ha szerencsétlenül esik mély vízbe esett, se fejt,
se kezeit ne emelgesse ki a vízből, hanem száját a víztükre felett hagyván,
kezeinek és lábainak szélszerű, de nem igen sebes. járattása által igyekezzék
magát, míg segély érkezhetik, fenntartani az elmerüléstől.

33) *Miért esik az úszás nagyobb terhére az embernek, mint más álla-
toknak (péld. lovaknak, ökröknek, disznóknak stb.)?* Mert az ember teste
térfigatához képest súlyosabb mint más állatoké, melyeknek legkiterjedtebb
részek, t. i. derekuk könnyebb a víznél. Ide járul még az is, hogy úszásban
az emberi test helyzete s az izmok működése a mindennapi szokástól eltérő,
míg más állatoknál egészen természetes.

34) *Miért képesek a halak vízben egész könnyűséggel felfelé vagy lefelé
haladni?* Mert belső részüket puskantágyával van ellátva. Ez egy hólyag, me-
lyet felemelkedéskor levegővel megtöltenek s ez által testük térfogata a ha-
sonosul mellett nagybobbodik, s a vízhez képest könnyebbé válik; alá-
merüléskor pedig kibocsátják a levegőt, mi által térfogatuk kisebb, a vízhez
képest súlyosabb lesz.

35) *Mi a tűz?* Meleg és fény, melyek éghető anyagok égésekor fejle-
nek ki.

36) *Mi az égés?* Az a vegyfolyam, melyben a körleg élyene egyesül az
égőszert elemeivel. Közöséges tüzelőszerek fő alkotórészei: széneny és kö-
nyeny, ezekkel egyesül a levegő élyene, a szénennyel szénasavat, a könnyen-
nyel vizet képezvén. Természetes dolog, hogy mentül több a jelenlévő
élyeny-mennyiség, annál élénkebb és gyorsabb az égés. Ezért éleszti a tüzet
a szél, fuvás, szítás stb.

A körlegben körülbelül 1 térfogat élyeny 4 térfogat légenyvel van ösz-
szekeveredve. Csekély mértékben van még benne szénasav, vízpára kölgeny
arra való, hogy mérsekelje az élyeny hatását. Ha a körleg tiszta élyenyből
állana: a tűz elolthatatlan lenne s az állatvilág élyete rövid-nap alatt
ellobogna.

Az égés alkalmával előállott szénasav ugyanazon fojtó légnemű test,
mely borforrás alkalmával a pinczét betölti; a víz, pára alakban születik és
repül tova, mely azonban hideg testekre lerakodik, péld. a tányérra, ha azon
darabka papirt égettünk el.

37) *Miért meleg a tűz?* Mert az ott végbemenő vegyfolyam alkalmával
a körlegben és az égőszertben lappangó meleg kiszabadul.

38) *Miért támadt legtöbb esetben világozás az égés körül?* Mert az
égő szertnek a meleg által gyors mozgásba hozott elemei elégsők alkalmá-
val a fényáethert is hullámszába hozzák, épen úgy, mint a vízbe dobott kő a
felszín tükre.

A fény vagy világozás, legelfogadhatóbb felvétel szerint egy egész
világot betöltő végtelen finom folyadék az u. n. aethernek (leb) hullámzó
mozgása, mely a látideget szemünkben megérinti.

39) *Miért nem égnék meg a kövek a fák módjára?* Mert az égéshez
szükségtelen elemek hiányzanak nálok, s alkotó elemeik (leginkább kovany,
hamany, méz) már élyennyel egyesülve azaz eléve vannak.

A köszén azonban jó tüzelő-szer, mert széneny és könyeny dús mennyi-
ségben van benne. A vízben is van könyeny, s azért nem lehetetlen, hogy egy-
kor mint hatalmas tüzelőszert fog alkalmaztatni.

40) *Miért gyulad meg nehezebben a köszén, mint a faszén?* Mert az
égéshez legelősen is az szükséges, hogy az égőszertből a meleg által kivá-
lasztásának az égendő elemek, a mi a puha összetételű s inkább likacsos tes-
teknél hamarabb megtörténik.

41) *Miért nem ömlik meg tűzben a fa, úgy mint az ólom?* Mert a fa
alkotórészei tűzben szétoszolnak, s egy helyben, mint a megömlött ólom, nem
maradnak. A szén nevezetesen az élyennyel repülő szénasavvá, a könyeny meg-
égyve vízzé változik, mely szintén eltűnik s az égés helyén csak némi földes
rész marad (hamu).

(Folytatás következik.)

Két fürdő a Fertő partján.

Balf és Boz.

Hazánkban a Balaton után második nagyságu tó a Sopron és
Mosonmegyék közt fekvő, félhold alakú Fertő. Területe 5 1/2 □ m.
földet foglal el, de ha a vele össz-köttetésben álló uszó gyepet,

az u. n. Hanságot is hozzászámítjuk, 11 1/2 □ mérföldnyire terjed. Ezen tó vizének sajátságai, különösen sós ize már régen felébredteték az orvosok figyelmét s napjainkban mindig nagyobb mértékben használtatik gyógycélzatra a partjain épült fürdőintézetekben, melyek kettejét itt rajzban mutatjuk be olvasóinknak.

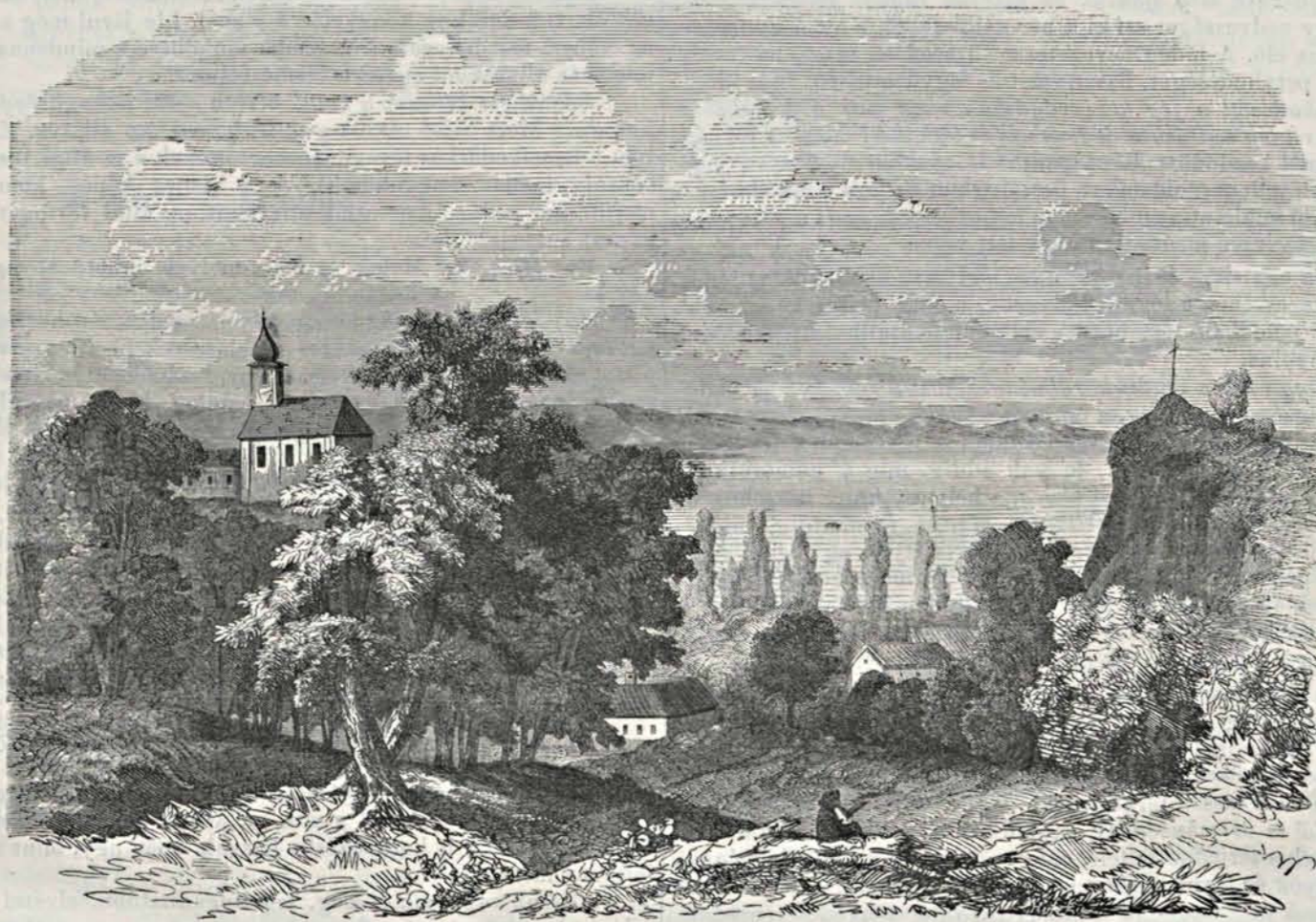
Igen érdekes kirándulást tehetni a Fertő vidékére Sopron városból. Az ut keletdéli irányban visz, s nemsokára erdőkkel és gyümölcsösökkel borított dombhátra vezet föl. E dombház keleti alján kis völgyben Balf (Wolfs) helység van, melynek melegfürdőjét különösen vasárnapon s ünnepeken szokták meglátogatni. A fürdőház szebb is lehetne. Innen a Fertő déli partján tovább haladva, nemsokára Boz (Holling) faluba érkezünk. E helység mögött nem magas, főnyitortlatu dombház emelkedik, melynek tetején kerek, kápolnaforma épület van.

Ezt Széchenyi gróf József nádor tiszteletére rakatta. Innen igazán fősleges kilátás esik a Fertőre. A tó mint valami tenger egész hosszában és szélességében terül el szemünk előtt, északi partjait, melyek Boztól mintegy 5 mérföldnyire vannak, tisztán ki nem vehetjük, de túl rajtuk látjuk nyugat felé a Lajta-hegységet, odább keletre a pozsonyi hegyeket kékleni. A tó nyugati partján szőlős és erdős hegyek húzódnak el, alattok szántó földek és rétek, keleten pedig a végtelen síkság az ég boltozatával olvad össze. Mind nyugat, mind kelet felől számos helységnek tornya fehérik felénk; mindjárt balra Balf látszik, odább éjszak felé a barnálló domblánczolat alján Rákos (Kroisbach), azután Medgyes (Mervisch), feljebb kinyúló földnyelven Ruszt városka, azután Fehérgyháza (Donnerskirchen), Feketeváros (Purbach), Széleskut (Breitenbrunn), Winden, Nyulasi (Goyes) homálylanak; a tó keleti partján: Nézider, Védeny, Pátfalva, Illmicz, Bánfalva (Appetlen), Pomogy, Sarród, Eszterháza, végre Széplak kéttornyu templomával, Hegykő, Homok és Hidegség (Klein-Andrae) látszanak.

Közvetlenül előttünk a mocsár közepett csinos fürdőépület van, jobbra pedig a domblánczolat oldalában szép új épület áll a fürdővendégek számára, melyet azonban ezek nem igen használnak.

Szép csendes idő volt, midőn a Boz feletti dombról a Fertő tükre láttam, vize mégis folyást apró fürtekben göndörödék. Mondják, mikor szél fú, kivált a déli partján erősen hullámozik a tó, melynek mélysége csak 4—13 lábnyi. Regényesnek ugyan nem mondhatni a Fertő környezetét, sőt keleti partja lapos és mocsáros, de azért mégis kedves vízmedence, csak az a kár, hogy ideoda uszkáló sajkák neki nagyobb elevenséget nem kölcsönöznek.

Bozról Hidegségen, Homokon, Hegykővön és Széplakon át Eszterháza éri az ember, melynek kastélya a fák közül oly nyájasan mosolygott felénk, midőn a bozi parton álltunk. De erről máskor.

Boz (Holling) fürdőhely a Fertő partján.

A fakir.

Azon csodálatos dolgok közt, melyeket az európai ember Indiában talál, kevés van, mely hidegvérűségét annyira próbára teszi, mint egy fakir látogatása. Egy fakir megjelenése valamely angol telepítvényen, körülbelül oly hatást idéz elő, mintha valamely salonba egy undok bogár berepül. Tegyük föl még e bogárról, hogy a megjelenése miatti undor nyilatkozatai fölött el nem titkolt kárörömmel dözsölgeti össze szarvait, s saját rútságában az üldözés elleni teljes biztosságát érezvén, az ételek s italokban részvenni szemtelenkedik, a hasonlat még hübb lesz.

A fakir az indiai koldusbarát. Fősbbséget nem ismerve, meztelen és dologtalan kóborol, mindenkit megvet, s e mellett folytonos böjtöt tetteve, a föld sirtójából él. Azonban való, hogy a fakir a közjóért sanyarogván, azt nem is hiába teszi. A legszigorubb böjt, vagy egy sor száraz borsó a csizmája talpán, még csekélységek a fakir előtt. Egy fakir azt állította hogy ő soha sem evett, s nem is látta őt senki enni. Csak egy darabka fekete követ hordozott magával, melyet anyjának egy szent ember ajándékozott, melyet mindig szopogatott, s melynek tápláló erejét tokája és gömbölyded hasa eléggé tanusíták s különös, hogy keresete mégis ételek és italok öszvekol-dulásából állt, de mint állítá, nem maga számára. Védangyala számára kéregetett riszt, tejet, halat és vaját s e keresmény minden este annak oltására tétetett, hogy azt elfogyaszsa, s a maradék a szegények között osztott. E védangyal különös sajátságai közé tartozott, hogy a jó és friss darabokat magának kiválogatva, a rosztát elhajigálta, és másnap átkaival tetézve visszaküldötte a csalárd alamizsnálkodónak.

Néha a feje áll a fakir, vagy pedig a közjó előmozdítása végett több száz mérföldnyire hengerreg, karját és lábát farkasgúba tétetve térdehájlása közé egy bambuszbotot dug, melynek végén egy réz csésze, erszény és másféle lóg, indul utra a fakir, mely néha többévig tart. Ha faluhoz közelik a lakosok kimennek elébe dob és éneklés lármája közt kísérik a falu kutjához, vagy valamely tóhoz, hol a szent ember köteleikeiből kioldozkodik, és

emossa magáról az ut sarát s némi pihenés után beszélgetni kezd a lakosokkal. Mint bármely közönséges halandó, éléskamaráik tartalmáról és életmódjáról kérdezősködik. Mindenki vágy azon szent emberrel beszélni, ki mint egy a broncs gurult hozzájuk s a tolokodásnak vége hossza nincs. Azután a fakir egy beszédében megköszöni az iránta mutatott figyelmet azon emberekhez igérkezik szállásra, kik ezenszerencsét leginkább meg tudják becsülni. Egy kis alkudozás után csakhamar elhatározza magát a legtöbbet igérőhöz menni, annak házában marad, közhasznú tanácsokat osztogat és az egész falun a szentség színét önti el. Ha az adományozások szünni kezdenek, ismét öszveköztözteti kezét lábát, az egész falunak ugyan azon ünneplés kísérte mellett, mint jött, tovább megy.

Mint más efféle emberek, a fakir is igen jól tudja magát a gyengébb nemnél behízelegni s annak rendszerint kedvence. E szerencsét azonban nem személyes vonzó külsejének köszönheti, mert undokabb teremést mint a fakir, alig képzelhető. Ha a természet maga még nem tette elég csúffá, mesterségesen neveli rútságát az által hogy szeme körül fehér karikákat fest és arczát sárgára mázolja, orrát és száját hasonló módon befehéretti. Melle és háta szintén ily fehér vonalokkal van ékítve. Ruhát nem visel. Szappan az ő szótárában nem létezik. Képzeltető tehát, mily visszataszító látmány egy ily fakir az európai előtt.

Egy angol természettudós következőleg beszéli el egy fakirrali kalandját Indiában:

„Egy rekkenő juniusi délután házam verandájába egy asztalt tétettem ki, s ott egy Galvan-téle villanykészülettel foglalkoztam, hogy néhány

szolgámmal az ugynevezett „Mulatie bointschie“- (angol villám) vel próbáltam tegyek. Rögtön egy sovány hosszú alak arczába löggő kőzos hajjal, közeledett felénk a gyepe felől, s néhány lépésnyi közelségre megállt, egyik karját oldalára támasztotta, s parancsoló állásba tette magát, másik kezével pedig egy hosszú póznára kötött rézcészét nyujtott elé.

„Ki vagy?“ kiálték rá.

„Fakir,“ felelt mély hangon.

„És mit akarsz?“ „Alamizsnát.“

„Alamizsnát?“ Szólék, talán tréfálsz, ily nagy egészséges fickónak mint te, nincs szüksége alamizsnára.

A fakir ezt a bölcs megjegyzést nem is látszott hallomásra venni, mert póznáját még mindig csak kinyujtva orrom elé tartá.

„Takarodjál,“ riadtam reá, dologra képes embernek nem szoktam alamizsnát adni.

„Mi a Khuda (valami bálványisten), dolgát végezzük.“

„Attól kérj alamizsnát, a kinek a dolgát végzed.“ Ezen szavakkal hátat fordítottam neki, s az asztalon levő készületet kísérletre igazgattam. Öt perc múlva történetesen hátra tekinték, s ott láttam a fakirt fél lábón állva, bizonyos tekintélyes állást igyekeztén adni testének, jobb kezével a póznát nyujtva ki, a ballal pedig lábát tartva. Ismét az asztal felé fordultam s folytatni akarom dolgomat, de ügytelenségeket követtem el, eltörtem egy elempharagot, az üveggel elváltam ujjamat s az asztalt savval leöntöttem. Tudtam, hogy a fakir még mindig ott áll kiterjesztett póznájával. Hátra néztem. Csakugyan úgy állt ott most is, mint a gólya, féllábón, merőben szemem közé bámulva, majd egy óráig maradt ebben az állásban, mint egy csodabálvány a gyepe közepén, mintha nem is szándékozott volna onnan elmenni.

„Ha még tovább is itt állodgálsz,“ mondam neki, „megizleltem veled az angol villámot, tudom megemlegeted.“

Ajkait oly gunyos mosolyra torzítá, hogy kis bajuszának hegye majd orrába bujt.

„Villám,“ monda vigyorogva. „Az ön villáma nem fogja a fakirt, kit az istenek védenek.“

Minden szóvesztetés nélkül megtöltöttem a telepet s összekötöttem a bevezetővel. Kik tapasztalták, tudhatják, hogy a bevezetett galvanfolyam oly erősen hat az idegekre, hogy azt senki önszántából egy másodpercnel tovább nem igen állja ki.

A fakir gyönyörködni látszik az asztalon álló különféle edényekben, de azért nem vetkőzte le legkevésbé sem közönségét, sőt az se zavarta meg, midőn a vezető sodronnyal felé közeledtem.

Néhányan embereim közül, kik e kísérletet már ismerték, oda tolokodtak, látni, mint állja ki a fakir a próbát. Az egyik sodronny végét a póznára, a másikat pedig a lábára kötöttem, mivel a bevezető még nem volt működésben, e műtét még nem igen hozta ki sodrából, noha egy kissé meg-hökkent. Midőn azonban a bevezetőbe a delejt becsuszattam, és a készület teljes erejével működtetem, elkezdett ordítani, mint a vadállat. A pózna markához szorítva, az idegen erő által csak úgy vonaglott kezében, hogy azt hihette volna az ember, miként a húst csontig égeti. Üvöltve és fogosikorgatva rogyott a földre, maga körül hadonázva botjával. Emberi dőlly nem volt még ily rögtön megalázva. Mint egy örült hemperget a földön, midőn végre megszántam s a villanyfolyamot megnyitottam.

Néhány perczig még remegve maradt a földön, mintha nem hitte volna meg, hogy e rettenetes bübáj alól fel van oldva, aztán gyorsan fölkerelkedett, póznáját eldobta, s gyors futással csakhamar tultette magát a sövényen. Midőn biztos távolságban hitte magát, megfordult, s öklével kegyetlenül fenyegetve egész sereg átkot ordított reám.

Sajátságos a keletiek átkozódásaiban, hogy ők sajátképeni haragosaiknak illő mennyiségű sebek és fekélyek kívánása után, mely e tartomá-

nyokban könnyen teljesebbé megy, békét hagynak. Ezeket egyenként és öszvevéve öszveszedja, mintha rendbe írva volna előtte, melynek alapja még az ösök által megvetve, az átkozódási formák kiválogatott találóssága által annyira tökélyesült, hogy javítani vagy hozzátenni már alig lehet.

Miután engem a dőghalálnak és typhusnak, női rokonaimat pedig a kinos halálnak hathatósan ajánlotta volna, elballagott egy szomszédifalu felé, hogy ott érzelmeit szellőztesse és bukott tekintélyét ismét helyreállítsa.

Elmenetele után nem soká kísérletemet folytatva, vigyázatlanul egy edényben levő füstölő kénsav fölé hajoltam. Ennek következtében olyan főfájást kaptam, hogy kénytelen levék hálószobámba menve az ágyra ledőlni. Egy óra múlva egy szolgának kiáltottam, hogy egy pohár vizet hozzon, azonban hívásomra senki sem jelent meg, noha többeket hallottam az ajtófüggöny mellett susogni. Néhány sikertelen kiáltás után felkeltem, megnézni, hogy mi történik. Félrehúztam a függönyt s láttam, hogy az egész házi cselédség ott áll szörnyen tanácskozva. Mihelyt engem megpillantottak, tömegestől elszaladtak. Kövérségénél fogva leghátos volt köztük az öreg Kidmugár, kit is, midőn egy sövénynyíláson átsonni akart, elfogtam. Először nem volt képes szóhoz jutni, míg le nem ültem a gyepe. Midőn lélekzethez jött, irtóztatón könyörgött, hogy ha még tovább is életben akarok maradni küldjél valami ajándékot a fakirnak, mert annak átkai, ugymond, egyenlő erejűek a végzet szavával. A többiek is lassanként visszasompolyogtak, s kértek, hogy mentsem meg életemet, míg lehetséges.

Nevetéssel feleltem. Ez egy kissé megnyugtatta ugyan őket, de mégis csak úgy tekintetek már, mint egy elveszett embert.

Nem ért azoknak semmit, ha mondtam okát rosul létemnek, és hogy már ismét jobban vagyok. Atalában azt állították, hogy már el vagyok veszve, ha csak a fakirnak legalább egy kecskó rupiát nem küldök. A szabó, ki épen azon faluból jó, hova a fakir ment, azon hirt hozta, hogy a fakir roszullétemet megtudta, nagyot ugrott örömben, és az egész falut azon átkokkal fenyegette, melyet rám mondott: minnek következtében pazar bőkezűséggel hordták eléje a rizst és vaját.

Erre egy szót se szóltam, hanem ostromot véve, indultam azon falu felé, ott találtam a fakirt, nők és férfiak sűrű tömegétől körülveve, a mint épen iszonyu bőbeszédűséggel előadta, miként átkozott meg engem, s reményli, hogy sorsom rettentő példa leend a sátn többi fia előtt. A tömeg elfedett szemei elől midőn korbáccsommal jót húzva vállá közé, álmát megzavartam. Majd kidülyedtek szemei, midőn hátrafordulva engem meglátott. Még egy korbáccsapás, s orditva hagyta oda minden zsákmányát s elszaladt. Mi lett belőle? nem tudom, azóta nem hallottam róla.

A fakirok élve eltemetkeződése és feltámadása, még eddig nem tökéletesen megvizsgált és tisztába hozott dolog. Schönberg említést tesz egy Ventura nevű francia kapitányról, ki többször jelen volt ily fakirok eltemetésekor, s az esemény, melyet erről beszélt, szóról-szóra im ez:

„Runjit-Singh fejedelemlél Amritserben, egy körülbelül 40 éves indus fakir jelentkezett, hogy magát a fejedelem kívánatára eltemetteti és 40 nap múlva sirja fölbotatván, ismét életre visszatér. Runjit-Singh elfogadta az ajánlatot, s kerti háza és az amritseri erősség közti szabad terhen egy házat építtetett egyetlen ajtóval, mely különösen erőse épült. A kijelölt határnapon a fakir megjelent és kérte, hogy szándéklott halálalma és feltámadása körül szolgálja bánjék vele, kit a szükséges bánásmódra már ő előre betanított. E kérésre megadatott, az előkészületekre 20 napot kért a fakir, mely idő alatt Runjit öt folytonosan figyelemmel tartotta. Ezen 20 nap alatt csak tejet ivott, s állítólag annyi hashajtót, hogy beleiben semmi ne maradjon. Midőn megjelent a temetkezéshez hozzákezdzeni, az udvar nagyjai is mind jelen voltak, s egyaránt érdeklé őket e csodás esemény kimenetele. A fakir azzal kezdett a dologhoz, hogy testének minden nyílását, orrát, tüleit,

Balf (Wolfs) fürdőhely a Fertő partján.

(a szájaról Ventura tábornok nem emlékezett) stb. viasszal elzárta, és lélekzetét befelé kezdte szívni. Ezt többször ismételve, behunyva szemekkel halálalomba hanyatlott, rajta a halott minden jelei mutatkoztak, csak feje közepén lőn érezhető bizonyos forróság, s a vér ott kézzel is észrevehető heveséggel liktetett, a test többi része hideg volt.

Ezután koporsóba helyezték a fakirt, a tetőt részegítették s az ujon-épített ház közepén fekvő, e cizára készült sirba lebocsátották, a koporsó deszkával befödött, melyre földet hánytak, s az fölülről elegyengetve buzával és rizzsel bevették. Ezután a ház ajtaja két kulccsal bezárattott, melyek közül az egyiket a kincstárnok, a másikat Ventura tábornok vette magához. Időről időre azaz: 8—14 napi időközönként, a sir állapota, a Run-jin jelenlétében megvizsgáltattott, mely semmi gyanus körülmény fölfedezé- sére nem vezetett. Bár Runjit a csalástól tartva, rendkívül éleselműen járt el. Az épület és sir körül semmi változás sem mutatkozott, minden illetemen maradt.

Negyven nap eltelte után a sir kinyitattott, s a fakir szintén azon ál- lapotban, mint beletétetett, ott feküdt, csak egy kissé sárgább lán. Szolgája azonnal hozzáfűzött az ébresztési módhoz; a tartomány szokása szerint egy két ujnyi rutikenyeret sütött, s azt azon sütső forrón, a feje tetejére tette, mely ma is még oly forró volt, mint a tetemet napján. Miután elkezd- dette minden testrészt dörszölni, s a dugva levő testnyílásokat kinyitotta. A fakir szeméit felszította, felül, de mint látszott, még eszmélet nélkül volt. Runjit e csudálatos esemény színhelyéről palotájába vonult, s esto megjelent nála a fakir épen úgy, mint eltemetése előtt volt.

A fakir más helyütt is próbálta már e kísérletet, egy angol Garnison- ban, hol azonban másforma módokkal biztosították magukat a család ellen. Koporsójába bezárva négy kötélen az őrszobába fölakasztották, mely mel- lett folytonosan két tiszt állt őrt. Ezt a fakir maga veszelte, hanem nem hallottam másoktól megerősítését, az amritseri eseményt azonban nemcsak Ventura tábornok állította igaznak, hanem Penjabban már azelőtt több hit- tel érdemlő emberektől hallottam. Mindnyájan valóknak mondták az esetet, s elbeszélések a legkisebb részletekig ugyanazok voltak.

Igy Chunaibál, egy penjabbi bramin, ki az efféle rendkívüli dolgokban nagy kedvét lelte, s azokat nagy komolysággal szokta méltányolni. Az ő elbeszélése annyiban ütött el Ventura tábornokétól, hogy ő a fakirt Attok tájéki indusnak mondá. Nem említett 20, hanem csak 3 napi előkészületet, meglehet azonban, hogy ő csak az utolsó napokról tudott valamit. Állítása szerint első nap hashajtót vett be, második nap tejet és a harmadik nap, ép úgy a kísérlet napján is, semmit sem: azt is mondta, hogy a ház nem új volt, hanem már régebben állott. Chlunnilah szerint a testnyílás elzárása a fakir szolgája által vitetett végbe, midőn már a fakir a halálálomtól aludta; s hogy szája és szemei is lehetőleg beragasztattak, s a feltámasztást illetőleg azt mondá, hogy nem 40 napig fektett a sirban, hanem egy hónapig, s midőn Runjit-Singh egy napon a fakir szolgáját látta, eszébe jutott a fakir és mondá, hogy ideje volna, a sir után nézni s ekkor adott parancsot a sir meg- nyitására. A koporsó felbontásánál mindent úgy találtak, mint leirtuk; s a fakir fölbredése után a dugók maguktól pattogtak ki, — s több efféle apró eltérésekről beszélt, melyek még inkább bizonyítják a főközülmény való- diságát.

Rozsnyay Mátyas.

Az emberevők közt.

Caillu utazási munkájában, mely közelebb az összes angol sajtót fog- lalkodtatá, következő rajzát találjuk a fanok emberevő törzsének, mely Afrikában az egyenlítőnél északra, s a Gaboon folyamtól kissé keletre fekszik:

Mialatt a királyljal beszélgeték, néhány asszony egy emberi holttestet hozott, melyet egy szomszédvárosban vettek, s mely most köztük elosztandó volt. Láthattam, hogy e férfi betegségben mult ki. Hogy az emberevőknek még ily undorító nem is létezzék, arról eddig sejtelmem sem volt; miért is elhatároztam megtudakolni, ha vajjon ez a népek valódi szokása-e, vagy csak egyes kivétel. A kiket megkérdeztem, minden irtózat nélkül beszéltek a dolgról, s kitudtam, hogy ők az osheta-törzstől, s ezek visztol a fanok- tól folyvást vásárolgatják a halottakat. Sőt mi több, még saját törzsükben is megveszik más családok halottjait, s ezenkívül a mhigosok és mkonde- mosoktól is megkapták a rabszolgák holttesteit, melyekért szivesen adnak cserében elefántcsontot, és pedig rendszerint egy kis fogat egy halottért. Ez ideig nem hittem el, a mit a fanokról a Gaboon mellett hallottam: hogy t. i. egy csapat fan a tengerpartra ment, s ott a temetőben egy új sirt fel- ásván, a holttestet ellopták, megfőzték és megették; más alkalommal pedig az elrabolt holttestet az erdőbe vitték s ott megfűstölték. Most már hitelt adok e borzalmas közlelménynek, mit egy szomszédfalubeli hittérítő, Wal- ker is, mint szemtanu bizonyít.

Gyakran látni ott késeket emberbőrökkel, melyek tulajdonosaik által igen nagyra becsültenek. Caillu mindjárt megérkezése napján találkoztott egy fan asszonnyal, ki egy darab emberzombot cipelt haza, mint nálunk a bor- ju- vagy ürüczombot szokták haza vinni a mészárszékből. Minden halott feje, mint finom csemege, rendszerint a királyt illeti, ki azon előjoggal is bír, hogy az ő holttestét nem eszik meg hanem valamely elrejtett helyen elteme- tik. Ily körülmények közt nem csoda, ha a négerek azt hiszik, hogy az európaiak azért hurcolnak el közülük oly sokakat rabszolgaságba, hogy őket megegyék. E hit annyira meg van kötve a gyökereze, hogy midőn a fehér rabszolgakereskedők partjaikon megjelennek, a szegény négerek fölé-

lőkben ellaggyák falvaikat s az ültetvényekben elrejtőznek, s Remandje, az apingik királya, vendégét üdvözölvén, egy megkötözött rabszolgát e szavakkal adott át neki: „Öld le ezt vacsorára; gyenge és kövér husa van, s te bizonyosan éhezél.“ Hiában volt minden ellenvetés és czáfolat. „Min- dig hallottuk — ugymond a király — hogy ti fehérek, emberhussal éltek. Hat mígvégre is vennétek meg embereinket? Miért jötök, ki tudja honnan, s hurezoljátok el férfainkat, asszonyainkat és gyermekeinket? Azért adtam neked e rabszolgát, hogy öld le s elégtisd ki belőle szived végyait.“

A rabszolgaság mindezen törzseknel márkor régóta házi intézmény volt, midőn az európaiak itt a rabszolgakereskedést megindították. E rab- szolgaság azonban szelid alakban áll fenn, mert a rabszolgának joga van, ha ura rosszul bánik vele, e helyett más urat választani, kinek kötele- sége, őt kárpótlás mellett elfogadni s védeni. Állásuk ennél fogva igen sza- bad s nem ritkán kereskedelmi czélokba messze vidékekre küldetnek ki, anélkül, hogy attól lehetne tartani, hogy a rájuk bízott holmikkel meg- szöknek. A rabszolgaság általánosságának bizonyítéka az is, hogy a tárgyak értéke rabszolgák szerint számítatik, úgy hogy a rabszola ott épen oly pénzegységet képez, mint Európában a forint, tallér stb. E törzseknel szá- mos vad emeltetik büvölés és boszorkányság miatt, mely esetben a vádlo- tak eladatnak; de az is gyakran történik, hogy gyermekek és rokonok csak azért adnak el a hozzátartozóiktól, hogy értéket európai kelméket, csecsebe- cseket s főleg rumot kapjanak. Ritkábban sorsa ez a hadifoglyoknak, s azért e czélból nem is inditanak háborut. Dacára annak, hogy a négerben, habár örömet csap is lármát, a valódi vitézség és bátorság hiányzik, az egyes törzsek és falvak folytonos ellenségeskedésben élnek egymással. A harez- lási mód természetesen különbözik a miénktől, s legtöbbször éji megro- hanásokra, alattomos lesre s a földek elpusztítására szorítkozik; de épen ezért annál nagyobb mértékben van veszelézetve a személy- és vagyon- bátorlás. Azon fél, mely magát gyengének érzi, sajátos módon keres magának szövetségeseket t. i. valamely szomszéd törzs vagy falu lakóiból többeket titkon legyilkol, mire a lakosok, nem, mint várni lehetne, a gyil- kosok ellen, hanem mellettök ragadnak fegyvert. Ezen ellenségeskedések az általánosan divatozó soknejűség által annál nagyobb kiterjedést nyernek, minthogy minden após, leánya férjét segíteni tartozik, így a házasság, mely czélra a leány gyakran már tüstént születése után eladatik, politikai esz- közzé alacsonyul.

A nők állása e törzseknel nagyon alárendelt; ők pótolják a teherhordó háziállatokat, ők végeznek minden dolgot, míg a férfiak henyéve vagy va- dászattal töltik idejüket. A férfi semmi más okból nem házasodik, mint hogy magát tápláltassa és ápolttassa; s miután több neje van, vendégének, a kit különösen meg akar tisztelni, egy nőt is ad rendelkezésére. Hogy Caillu az ezen ajánlat vi-szautatása folytán elbámult négereket nem igen volt ké- pes a keresztény házasság lényegéről felvilágosítani, könnyen elgondolhatjuk. Nem sokkal jobban sikerült neki azon kísérlete is, hogy őket a keresztény hitre térítse. Oktatásaira rendszerint csak ezt kapta válaszul: „Minket más Isten teremtett, s azért a mi nektek jó, az nekünk nem való.“ Vadászati kirándulásainak egyikén (mely alkalmakkor arcát be szokta feketíteni, hogy a vadak kevésbbé ijedjenek meg tőle, s közelebb bevérjék) a köz- beneső vasárnapon, ezt a keresztény vallás követelménye szerint megüendő, nem akart vadászni. Persze, hogy a négereket nem sikerült a dolog iránt felvilágosítani; ezek váltig biztatták: hogy sohase törődjék a vasárnapjal, csak folytassa a vadászatot, ha majd ideje lesz, a mulasztást helyre pótolhatja s két vasárnapot tarthat egyszerre.

Caillu az említett asszonykínálásra vonatkozólag következő mulatsá- gos esetét beszéli el: Remandje a szokásos módon megkért, hogy (az ember- evők közt) válaszszak magamnak egyet saját nejei, vagy bármely más nők közül, s azt úgy tekintsem mint sajátomat. Én természetesen azt válaszoltam, hogy nálunk a házasság nem megy oly röviden, a mit ő sehogysem tudott felfogni. Mivel azonban a nők a háztartást el szokták látni, e czélra válasz- tottam mégis egyet, és pedig a legrutabban vénasszonyt, a minőt csak találhat- tam; ezt aztán beállítottam kunyhómba szakácsné és szolgáló gyanánt. Két- három napig csak jól ment minden, azonban egy szép reggel beállt hozzám egy férfi és nőkből álló küldöttség tisztelkedni. Ezek nagy örömmel üdvözöl- tek engem, mint rokonukat, s köszöneteket fejeztek ki azon kitüntetésért, hogy egyik rokonukat nőül vettem, s egész komolysággal arra kértek, hogy ez örvendetes esemény alkalmából köztük ajándékokat o-ztogassak ki. De már erre kiestem flegmámból; botot kaptam kezembe, s a falun végig ker- gettem új atyámfiait, hazug gazdasszonyomat is utánuk üttem, s úgy ösz- sze-vissza szidtam az egész nemzetségüket, a mint csak apingi-nyelven képes voltam. Midőn az esetet Remandjenak elbeszéltem, majd megpukkant nevetésben s így szól: „Lásd, mért nem követed tanácsomat!“

Legjobb csereczikkék az utazókra nézve az üveggyöngyök, lópor és dohány. Ez utóbbit szenvedélyesen szeretik, s este, habár egész nap utaz- tak is, tűz körül ülve pipára gyujtanak s késő éjjig füstölés és mesélgetés- sel töltik idejüket. Legörömebb beszélgetnek gorilla-kalandjaikról s egy lókörömös népről, mely mindenütt sapadi-nak nevezetik; ezenkívül sokszor emlegetik a posztógyártó fehéreket is, kiknek a llama-törzs véleménye szerint csak egy szemök van homlokukon. Feltűnő a négerek nagy előze- relete a tűz iránt. Valahányszor néhányan összegyűlekeznek, sokasem mul- lasztják el, hatalmas tüzet rakni, melyet még 24° R. melegben is körülülnek. Jobban Afrika belsejében, hova dohány csak ritkán jut, a bennszülöttek egy liamba nevű növényt nagy bőségben termesztnek; egyes szárított leve- leinek megvizsgálásából kitűnt, hogy az nem egyéb, mint indiai kender, melyből keleten az ismeretes hasis készül. A liambát dohány gyanánt szl-

ják kurta agyagpipákból; használata napról napra jobban elharapozik, ba- bár árthatmas voltát a négerek igen jól ismerik, sőt enn k következtében egyes örülési esetek is fordultak elő.

A föld csaknem mindenütt termékeny, s helyiely-közzel, például az Ogobay folyó partjain, rizstermesztésre kitűnőleg alkalmas. Ha mindamel- lett a négerek gyakran éhséget szenvednek, ez az ő rőstségöknek, továbbá lakhelyök gyakori változtatásának (mi egyes törzseknel rendszerint min- den haláleset után történik) valamint azon körülménynek is tulajdonítható, hogy hosszabb ideig eltartható élelmiszereik nincsenek. A paradicsomfüge mindezen törzseknek kenyeret nyújt, azonban ennek könnyű művelését is gyakran elhanyagolják, s akkor kénytelenek diók, bogycók és gyökerekkel megelégedni. Az éghajlat főleg csak a tengerparton s a folyamok mellett, a meddig az áradás terjed, veszélyes az európaiakra nézve, s oly utazók, kik folytonos fáradalmaknak vannak kitéve, gyakran szenvednek hideglázban. Caillu az első hónapban naponként 8—10 grán chinint vett be, úgy hogy ezen idő alatt egyéb gyógyszernek kívül összesen mintegy 50 uncia chi- nint fogyasztott el. Általában véve azonban az éghajlat itt épen nem atrikai, oly értelemben, mint azt rendszeren képzelni szokták. Minden éjjel esőnk volt, írja Caillu, s az ég oly borult, hogy három hét alatt három óráig sem sütött a nap egy folytában. A ország jól el van látva vízzel, s a föld kiváló- lag termékeny.

Az egész vidék rendkívül gazdag értékes terményekben. Az elefánt- csonton kívül ébenfa, angolafa, földimogyoró, ruggyanta, palmaolaj stb. nagy bőségben találhatók; azonban a kereskedésnek nagy akadályok állnak út- jában, habár minden törzs sovárog utána. Az ipar terén is mutatnának fel egy vagy más figyelemreméltót, a fanok az országban talált nyers vasat nagy ügyességgel dolgozzák föl, s az apingi férfiak durva szövészekeken a pálmák egy nemének rojtjaiból igen tartós s tetszetős kelmét készítenek, mit ők többre becsülnék az európai calicotnál.

Elkésztett régészeti levelek Ipolyi Arnoldhoz.

III.

(Aprilisbe való küldetés helyett ajánlatik a Gyivára való küldetés Kövesdi kirán- dulás Muzéumunk gyarapítása. Pléhtekercsek. A kicsindi bíró nagy lelki-ége. A csavar első eszméje. Ezeréves pipaföld? A vadász mint ötvös. Csinos falu eszterü gazdá. Szurdoki mélyzet. E lapot a kicsindi bíró számára kérem. Kőbid-Gyarmath. Emlékez- zünk régiekre!)

„Hát Gyiván mit kaptál? Ha igen, nem volna-e számomra is valamid belőle? . . . Számolok ám rá!“ Így zárod egyik leveledet; és míg ama gyivái hír az újságokban körutját végzé, alig mertem az utczára kilépni; mert minden harmadik ember megállított: „Ol- vasta már a gyivai cikket, elmegy Gyivára? Mikor megy el Gyi- vára? Volt már Gyiván? Nem volt még Gyiván? be kár Gyivára nem menni, mennyi kincset lehetne onnan Muzéumunk számára hozni!“ És ezekkel, és ezek változataival gyötörtetem majd álló két hétig, annyira puskaporozták fel a gyivai hírneves régiségek egész városukat, vidéküket, úgy hogy régészeink és nem régé- szeink nagyja apraja mind a fölfedezések boldog Kánaanjába szán- dékozott zarándokolni. Megvallom, nem volt költsésem, különben csakugyan felsültem volna; szerencsém, hogy e'obb *Nándorunkkal* értekezhettem, mert tán örökké avval ingerkedtek volna barátim, hogy aprilisbe, akarom mondani, Gyivára küldöttek.

Ujabb időben alig találattik nagyobb humbug a magyar napi- sajtóban, és szívöböl örvendek, még egyszer ismétlem, hogy *fel nem sülttem*. Még most sem tudom, mi lehetett azon nagy jelentésnek igazi célja? köszönettel veszi minden lelkes buvár a valódi figyel- metzetést, de ilyen stikli inkább valami élezlappa való lett volna, mint olyan újságba, mely a komolyabb tudománynak is nyitja néha néha hasábjait.

Minthogy mindjárt első hevemben nem siettem Gyivára, szán- dékom volt Esztergomból oda rándulni. Ott főt. Ocsovczky könyv- tárnok ur megeléző sziveségéből egész napokat töltöttem a pri- mási könyvtárban, és az irott munkák sokaságától, valamint győ- nyörű festményeiktől elbájoltatva, de az asztalnál, hova némi gyors másolatok miatt lekötve valék, kissé el is fáradva, egyik délután rá szántam magamat, hogy Gulyás Elek tanártársammal *Kicsindre* rándulok, és az ottan talált *török (?)* régiségeket megszemlélem. Mindenek előtt Kövesdnek tartottunk és Vítal Gábor kerületi jegyző urnál tudakoztunk. Az igen szép bronz karperecen*) vagy mint mások gondolják — tán hajtartó kapcsón — kívül, (l. Archaeol. közlelmények, tábl. I., 11. szám.) két érdekes polyp- kövületet kaptam, melyek e vidéken találtattak, legnagyobb öröme pedig az szolgált, hogy Vítal ur önként kinalkozott a többi, még fennmaradt kincsdarabok fölkeresésére és meg-

szerezésére. Siettünk a lelkész lakába és legelső, legnagyobb meg- lepetésem az volt, hogy egy kedves régi ismerősömmek kezét szoríthattam. Soha sem hittem volna, hogy az együtt átélt viszon- tagságok után vele, mint régész e kisdud falu plébániáján fogok találkozni.

A szívélyes kézszerítés után előkértem a talált kincs marad- ványait, és segédlelkész ur sziveskedett principálisa honn nem lé- tében, annak nevében az itt számodra I. alatt természeti nagy- sága 13-ban lerajzolt pléhtekercsrel*) kedveskedni. A mint ezen érdekes darabot kezemhez vetém, eszembe jutának dr. Szabó Já- nos gazdag gyűjteményében látott ilyféle tekercsek. Hasonlókkal, mint hallottam, bir Kubinyi Ferencz lelkes régészünk is, a nélkül, hogy eddig sikerült volna, rendeltetésüket kipuhatolnunk. Nehéz is ott valamit határozottan állítani, hol a kutatáshoz minden for- rás hiányzik, hol legalább az érmekek vagy emlékek nem szolgál- nak utmutatóul. Véleményeknél pedig haszontalanabb ámitások- kal tekintélyt akarni szerezni, kutatóhoz épen nem illő, sőt gya- lázó fogás.

Nincsen magán- vagy nyilvános gyűjtemény, melyben a vékonyabb vagy vastagabb rézsodronyoból készült legkülönfélébb hajlású rétesek nem találhatnának, de a vékonyabb drótrétesbe végződő, közepén gerinczes, majd hüvelyknyi szélességű rézpléh tekercseket, az említett két magán gyűjteményen kívül, eddig nem találtam, s minthogy ezek is valószínűleg — Szabó tudoréról bizonyosan tudom — egy leheltyűek**) az enyémekkel, a kicsindi találmányt annál méltóbbnak tartom a figyelemre.

Talán nem is szükséges, hogy említsem, miszerint előttem az is feltűnő, hogy míg a b négyélű sodronyrétes közvetlenül pléhvé szélesbedik, az a gömbölyű drótrétes lapított végére a le- mez végei összehajtvák.

Kövesden már többet nem találva, kértem kísérőmet, men- nénk át *Kicsindre*, hol ezen ritka darabok találtattak. Megálltunk Bernát Ferencz helybeli bíró laka előtt, hol mindaz, mi a 16 font- nyi leleményből fennmaradt, Muzéumunknak legnagyobb készség- gel ajánlékozottatva. A mi leginkább meglepett, az a 10-5 hüvelyk- nyi hosszú, 1-5 vonalnyi vastagságú réznyur (*nyur* = Draht, ad formam hur, a nyujtásból; jobb mint sodrony, mert a fém nem sodortatik, hanem nyujtatik) — lásd a II. alakot — melynek felső két harmada sodrott, ***) s melyre fölül a II. a. természetű nagy- ságban rajzolt tojásdad átmetszetű, két ellenes gerinczezel ellátott oltókup idomu tölcserke van erősen rászorítva. Az alul szélesbedő nyur végére a II. b. gomb van forrasztva, melynek ékitménye szabályos vonalokból és pontozatból áll.

Igen örültem ezen darabnak, mivel itt vélem a *csavarnak* első eszméjét látni; mert a tölcsernek föl- és lefelé való tolása némi erőltetésbe kerül s így a csavarnak, mint erősítő gépezetnek fő kelléke leghelyesebben van találva. Minthogy a kup a nyur sodrott végére erősítve találtattott, azon balvéleménytől is ment meg bennünket, mintha itt *gerelyhegygyel* volna dolgunk, ha a Kiss Ferencz által (Archaeol. közl. I. 195, tapon és II. Tábl. 37 szám alatt) közölt tölcser idomu alakot a miennkel szabad ugyanazonosítani. Innen kitetszik az is, mily fontos sokszor, hogy valami régiség találásánál a darabok együtt és érintetlenül maradjanak, míg egyik vagy másik régész által nem vizsgálattak!

Találtattott továbbá 10, mint bíró uram mondá, rezgő sodro- nyon — talán a femidézett tábla 29-ik ábrájához hasonló volt — függő pipaföld forma karika. †) Ezekből négy darabot kaptam, melyekből kettő 1 hüvelyknyi átmérőjű, kettjének átmérője 1-5 vonallal nagyobb. III. a. és III. b. a nagyobbak egyikét rajzoltam le kedvedért természeti nagyságában. A központos hullámzatu felülete hasonló id. helyen I. Tábl. 22 alakéval, azonban különös az, hogy mindegyike szélén egy sarok találtatik, mely talán a sod- ronnyra való feltízésére szolgált.

*) Lásd Archaeol. közlelmény. Kép-Atlaszát a II. kötethez, VI. tábl., 22. ábr.

**) Nem lesz bár érdektelen, az olvasót figyelmeztetni arra, hogy az általam rajzolt és a többi bronzkori találmányoktól elütő pánlika forma tekercs, orsóalaku nyur, és kúpos boglárók egészen olyanok, mint a milyennek id. Kubinyi Ferencz barátom szintén *egy nagy cserépkedényben* Sz. Endrén a Dunaparton találtatik leír az Arch. közl. II. kö- tete, 90. 91. és 98. lapján, 22. 34. és 122 szám alatt. Ez annak jele, hogy Sz. Endrén és Kicsindén, a még meghatározandó korban, ugyan egy nép lakott. — Bár jónének más ol- dalról is ly tudósítások, melyek által az ismeretlen — közönségesen *celnek* nevezett — nemzet hazánkban elterjedését meghatározhatnók.

***) Hasonlítsd, az Archaeol. közlelmények Kép-Atlaszát a II-ik kötethez. Tab. VIII. 34. a. b. és 35. a. b. és XXI. 137.

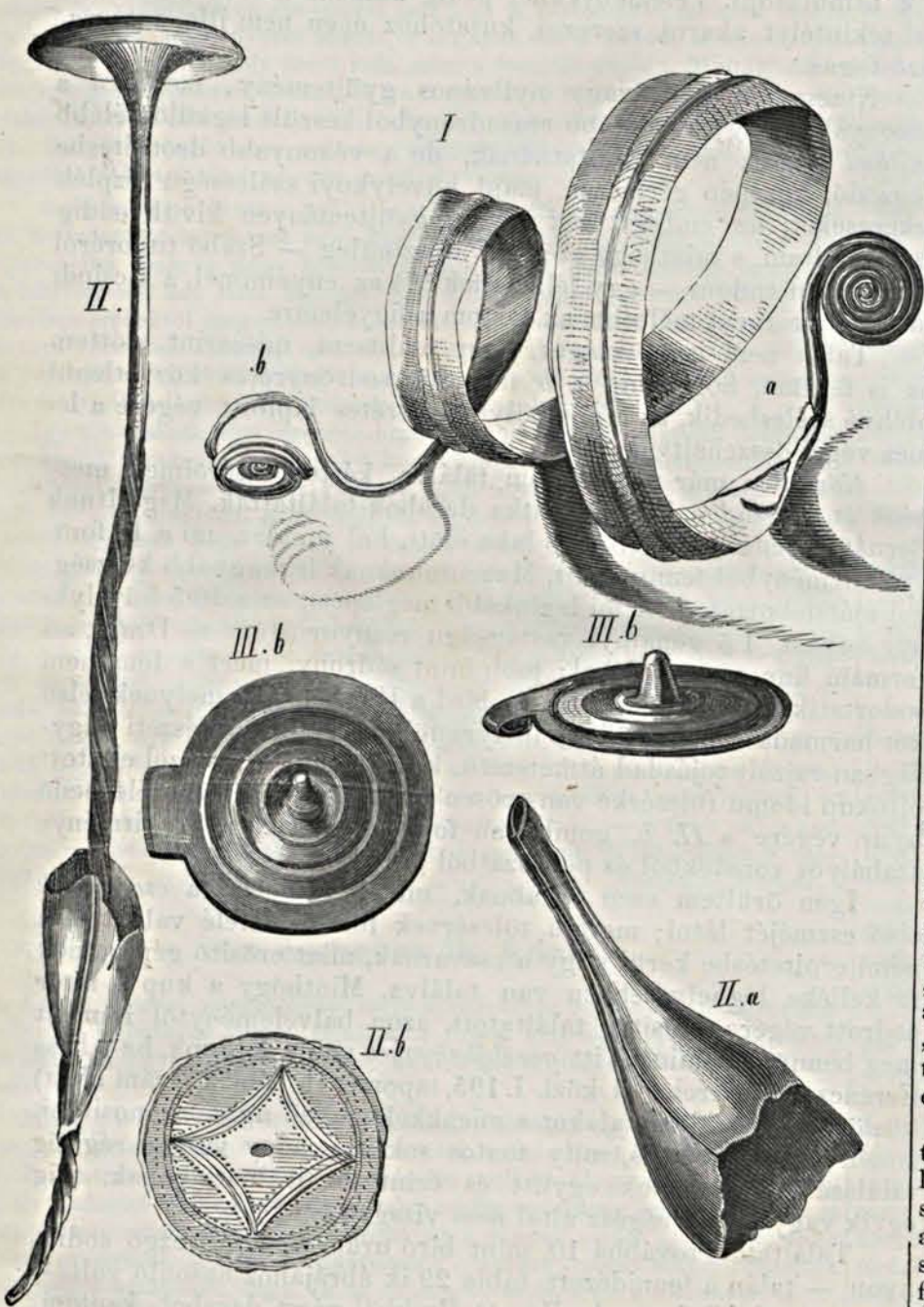
†) Lásd Kép-Atlasz az Archaeol. Közlem. II. kötetéhez. Tab. XIX. 122. áb.

*) Lásd Kép-Atlasz az Archaeol. közlem. II. kötetéhez, VII. tábl., 29. ábr.

Ilyesfélekből állt Zsákovits Mihály földjén, a sármezői dűlön talált kincs, melyet a zsidók mindjárt szét is hordtak. A darabok szépen szírozottak és durva anyagu, vastag oldala mintegy tíz itezés cserépből szántattak fel, június hóban, ugarszántáskor. Az edénynek csak némi töredékeihez juthattam.

Kivülünk eljött még a Szurdok nevű mélyutba a vizsgálódásim által igen érdekeltnek látszott helybeli tanító, és a vadász, ki néhány csinos réz pecségyűrűt mutatott, melyeket a pipafödélforma karikákból igen ügyesen készítet.

Láttam, hogy a gazdák jómóduak, házaik jólétre mutatnak főleg a bírói; csodáltam eszélyességüket, melylyel a falun keresztül folyó, hegyi forrásvizet, fűdött árkokakban, udvaraikon, kertjeiken vezetik keresztül, s csodáltam azon nyílt modort, melylyel minden kérdéseimre feleltek, és melylyel hozzám intézék viszont kérdéseiket. Kár, hogy nem volt velünk Dudik, ki a magyar

népet tüzvén ki tanulmányozási tárgyául, és már a csornai parasztagazda olvasásán és az olvasottak tárgyalásán annyira bámult. És lám, mi azt mindeddig nem tudtuk, hogy mindezeket egyedül a tíz év óta fölvilágosításunkon fáradozott uraknak köszönhetjük!

A szurdoki mélyut meredek partjaiban, találtunk koporsó nélkül eltemetett csontvázak nyomait, az agyagból sűrűen kiálló csontokat, fonnebb pedig az ut kezdeténél vöröses színű cserepeket, cserépből és téglából rakott sírokat, szénből és apró kavicsból álló egész rétegeket. A várhegy fokán is áskálódunk kapáinkkal, ásóinkkal; van ott elég czifra fölületű, gyakran bemeszelt, cserépdarab, melyek a rajta keresztüljáró ekétől vagy szekértől összetörtettek. Gyűjtöttem, mennyi csak keszkenőnkbe fért; szedhettem belőle tetszésem szerint.

Vége elbucsuztunk a derék kerületi jegyző urtól és a falu eljárájától. Az utóbbiaknak ígértém, hogy a Vasárnapi Ujság szerkesztőjét megkérem, miszerint lapjának azon számát, melyben

a *kicsindi* leleményről szó leszen, neki elküldje. (Szívesen megétetikük. Szerk.)

Beestvéledezt. A Kőhid-Gyarmathi templom tornya mint egy nagy fekete ujj nyult ki a füstölgő kürtök tömkelegéből. Követtük a szeszélyes sebes folyam meredek partjain mélyedő kacsaringós kerékvágást, míg azon helyre értünk, hol veszély nélkül átgázolhattunk. Kedves Marcellom udvarában volt öröm és meglepetés.

Barátom nagy kárt vallott. A pajkos legények felgyújták asztalgait; de azért még sem busult, tudván azt, hogy hazánkban szebb hajnal hasadt, és hogy az egyes kárát az egész haza öröme elnyeli!

Sietniünk kellett, mert kocsink még a nánai állomáshoz volt rendelve. Késő volt és sötét, midőn a hajóhídon átbálgattunk Esztergomba. Örömmel hurcoltam zsákmanómat! — Így végződött gyivai, akarom mondani, kicsindi kirándulásom, melynek örvendetes eredményét leginkább Gulyás barátom szívességének köszönhetem.

Dr. Rómer Flóris.

Egyveleg.

(Tüzmentes lépcsők.) Igen ohajtandó volna, hogy minden nagyobb épület tüzmentes lépcsővel láttatnék el, mert tüzveszély alkalmával a leg-hajmeresztőbb szerencsétlenségek igen gyakran onnan erednek, hogy a gyülekező anyagból készült lépcsők sokszor előbb elégnének, mint az épület bármely más része. Nem csekély figyelemre méltók tehát az Angolországban újabban divatba jött tüzmentes lépcsők, melyek agyagból készítve, szokott módon megégettetnek, s hogy igen nehezek ne legyenek, belől őrsek. Az ily lépcsők könnyűek, erősek, tartósak, s ha öntöttvasból készült gerendázattal és kartámaszokkal vannak ellátva, a tűzzel inkább képesek dacolni, mint bármely más anyagból készült lépcsők. Igaz, hogy a kőlépcsők is tüzmentesek, de ezeknél az agyaglépcsők azért ajánlatosabbak, mert sokkal kevesebbe kerülnek; ez pedig magában is elég ok arra, hogy nálunk is minél jobban elterjedjenek.

(Patkány-, egér- és rovarirtó szer.) Egy francia lap a mézshalvagot (Chlorokalk) mint igen jeles szert ajánlja a patkányok és egereknek az épületekből eltávolítására. Úgyane szer a növényeknek ártó rovarok ellen is igen sikeresen használható. A növényeket t. i. vagy oly vízzel kell megöntözni, melyben mézshalvag oldatott fel, vagy a mézshalvagot zsírral kell összevegyíteni, s e keverékkel bevont kőz a hernyós fa derekára tekerendő. A hernyók az ágakról ily eljárás mellett rövid idő alatt lehullanak s a világért sem mernének többé a fára felmászni.

(Nemzeti jellemek.) Midőn II. Fülöp, orleansi herceg 1715-től 1723-ig a fiatal XV. Lajos helyett Franciaország kormányát vezette, egykor kérdezé egy udvaroncztól, ki hosszú utazásából épen akkor tért haza, hogy minő jellemet és szellemet tapasztalt Európa különböző népei közt? Királyi fenség! válaszolt az udvaronc, e kérdésre legjobban megfelelehetek azáltal, ha fölemlitem azon kérdéseket, melyeket a különböző országokban tenni szoktak valakiről, a ki ott először mutatja be magát. Spanyolországban ez az első kérdés: „Első rangu nemesember-e?” — Németországban: „Alapos tudományú férfi-e?” — Franciaországban: „Szívesen látják-e az udvarnál?” — Hollandban: „Van-e sok pénze?” — Olaszországban: „Minő művészetet folytat?” — Angolországban: „Vannak-e nagy üzletei?” Hozzáadhatnók ehhez, hogy Magyarországon, legalább most, legelőször is azt akarják tudni az emberről, hogy: ki a vívát?

(Kantrol, a legnagyobb német búlésszéről beszéljük.) hogy midőn egyetemi előadásait tartá, rendszeren egyik hallgatójára függeszté szeméit, kinek kabátjáról egy gomb történetesen hiányzott. Ennek a fiatalembernek egyszer eszébe jutott, kabátjára a hiányzó gombot felvarratni. Midőn Kant ezt a lecke alatt észrevette, annyira megzavarodott, hogy előadását sehogyszem tudta tovább folytatni; fölkeréte tehát az illetőt, metszené le az ujonan felvarrt gombot, mit ez azonnal meg is tett, s Kant minden további nehézség nélkül folytathatta beszédét. — Ilyen bogarai voltak a híres német bölcsenek.

(Hogy alapítanak Ausztráliában könyvtárakat?) A Melbournei nyilvános könyvtár 700 lapra terjedő czimjegyzékéből kitűnik, hogy e könyvtár alapítása csak 1853-ban lón elhatározva, s e czélból a parlament 3000 font sterlingt könyvek beszerzésére, 10,000 fontot pedig egy czélszerű könyvtári épület emelésére határozott. Már a következő évben ugyan e czéla előbb 6000, aztán megint 20,000 font s 1858-ban ujalag 20,000 font utalványoztatott az épület nagybontására. A könyvtár 1856-ban nyitattott meg s jelenleg 26,723 kötetből áll.

(Abd-el-Kader könyvet irt,) melyben azt akarja bebizonyítani, hogy a keresztényen vallás nagyon szellemi, s a zsidó nagyon anyagi; e kettő közt a mohamedán vallás van középen s e szerint annak van jövője.

(Visszatért fecske.) Mult őszszel Hamm közelében egy földművelő egy fecskét fogott, s miután nyakára egy, saját és a helység nevével ellátott szalagot kötött, újra elbocsátotta. A fecske félévi távolléte után ismét visszatért tavalyi fészkebe, s újra elfogatván, nyakán szalagot találtak ily felírással: „Naudin, Marie d'Ignol.”

Vasárnapi Ujság 22-ik számához 1862.

T Á R H Á Z.

Rab István emlékére.*

(† máj. 14-én.)

Végre a halálban leltél
Csöndes nyugodalmat,
Panaszszal telt szegény szived
Mindörökre hallgat.
De a szörnyű hallgatásban
Végzetlen vád van:
Ifjú költő! inség, nyomor
Üldözött hazádban.

Oh! hogy nálunk a dalmokot
Az Isten megverte!
Ugy kell neki bolyongani
Rongy koldusként szerte,
Minden új nap bús lelkére
Ujabb újabb kint hoz,
Utóljára odafordul
A jötevő sírhoz:

„Hazám földé, megdallott föld,
Fogadj kebeledbe,
Megtört szívem, megtört lantom,
S ezt a rongyot fedd be;
E rongy dalaim jutalma,
Azért büszkén hordtam,
Oh! hiszen én ifjú költő
Büszke koldus voltam,

„Nem alhattam lágy kezektől,
Magsimitott párnán,
Meleg étel, vidám ebéd
Nagyon ritkán várt rám,
De nem kértem soha, soha!
Im most kérek tőled:
Add át örök nyugalomra.
Add egy ölnyi földed.”

Egyszer kértél: egy kis földet,
Ime meg is kaptad,
Panaszszal telt szegény szived
Mindörökre hallgat.
De a szörnyű hallgatásban
Végzetlen vád van:
„Ifjú költő nem egyedül
Szenvedtél hazádban.”

Szabados.

Irodalom és művészet.

(Megjelent új könyvek.) Vállalkozó kiadóknak, Heckenast Gusztávnál ismét egy egész csomó új könyv jelent meg egyszerre; nevezetesen:

„Zágoni Mikes Kelemen törökországi levelei.” A szerző saját kéziratából életrajzi értekezéssel közli Toldy Ferenc. 2-ik kiadás I. és II. kötet. 30 iv. Ára 2 ft.

„A Karthausi,” regény, írta b. Eötvös József. Új kiadás, 1 kötetben, diszes czimképpel. 31 iv. Ára 2 forint.

Jósika Miklós munkáinak új folyamára: „Jó a tatár,” 4 kötet, 47 iv, ára 3 ft 20 kr. „Pygmalion” 2 kötet, 28 iv. Ára 1 ft 20 kr.

Jókai Mór munkáinak népszerű kiadása: „A fehér róza,” I. és II. kötet, 16, iv. „Magyarhon szépségei” 10. iv. Egy-egy kötet ára 40 kr.

„A nővérek,” regény, írta b. Eötvös József. Második kiadás, egy kötetben, 30 iv, igen csinos kiállításban és diszes czimképpel. Ára 2 frt.

„Homér Iliás,” iskolák számára magyarázta és kiadta Ponori Theodor Emil. Első ének. 5 iv, ára 50 kr.

„Uj teljes német és magyar szótár,” írta Ballagi Mór. Német-magyar rész. Második, egészen újabb átdolgozott kiadás. 864 lap, igen diszes nonpareille nyomás. Ára 4 ft.

„Algebra vagy betűszámítás,” müegyetemi hallgatók, lyceumok, főreáltanodák, bányászok, iparosok és műkedvelők számára. Irta Komnenovich Sándor, okl. mérnök, a magy. kir. József-müegyetem tanára; 90 nagy iv. Ára 2 ft 50 kr.

„Általános magyar törvénykezési eljárás, a legújabb törvényhozás szerint.” Irta Ökröss Bálint, hités ügyvéd s váltójegyző. Első füzet, 15 iv. Az egész munka három füzetben fog megjelenni. Bolti ára 5 ft.

„A földisme alapvonalai,” a lyceum és főreáltanodákban használatra. Irta Mihálka Antal, volt kir. József-ipartanodai ny. r. tanár. 13 iv, 206 fametszvényvel. Ára 2 ft.

„Természettan” felgyümmasiumok és felreáltanodák használatára. Irta Subic Simon, fordították Kruesz Krizosztom és Kühn Rajmund, sz. benedek-rendi tanárok. Két osztály egy kötetben. 34 iv. Több ábrával. Ára 3 ft.

„Homiliák, régibb és újabb modorban.” Kiadja Dobos János, czeplédi ref. pap. 24 iv. Ára 2 ft.

(Dalmady Gyűző, kedvelt fiatal költőnk) egy kötet válogatott költeményt rendezett saját alá, mely 15 iven, előfizetés útján fog megjelenni. Az előfizetési iven Jókai Mórnak következő ajánló sorait olvassuk:

„Midőn e költeményfüzért az olvasó közönség figyelmébe ajánlom, azon örömetlen elégteltet érzem, mely támad bennünk, midőn egy kellemes jóslat teljesültét jelenthetjük. Évek előtt én vezetétem be az irodalom küzdterére Dalmadyt, azon reményt fejezve ki, hogy benne egyikét a leghivatottabb tehetségeknek sikerült fölismernem. Mennyire igazolták az évek e várakozásunkat, a fölül elégteltet fog az olvasó közönség e költeményfüzér által meggyőződnie, mely a fiatal költő emelkedett szelleméről, az erő kifejezésében gyöngéd, s a gyöngédségben erős költői alakításáról tesz tanu-

* Irói nevén Zajzoni.

ságot; — e költeményfüzér, bizton hiszem, elseje lesz azoknak, mik költőnk tollából, a maradandó becsei számát növelni hivatják.”

E sorokhoz részünkről csak annyit adunk még, hogy Dalmadyt lapunk olvasói is kedvezőleg ismerik azon számos szép költeményéről, melyek a Vas. Ujságban láttak napvilágot. — A munka előfizetési ára 1 ft. 50 kr., diszkótésben 2 ft. 50 kr. Az előfizetési pénzek Heckenast Gusztáv kiadóhivatalába, július végeig küldendők be.

+ Ramazetter Károly, veszprémi nyomdász nál ilyezimű munka jelent meg: „A keresztény elem üdvös befolyásáról a polgárisodásra.” A m. t. Akademiában 1860. januárban székfoglalóul előterjeszté Udvardy Ignác, l. t. Kapható Eggenbergernél és a Szent-István-Társulatnál 40 krért.

+ (A „Budapesti Szemle” XLVI—XLVII-ik kettős füzeté,) mely e napokban jelent meg, ismét nagyon változatos. Megnyitja e füzeteket b. Kemény Gábor, jeles publicistánk „Machiavelli és Montesquieu” című tanulmánya, melyet gr. Teleki Domokos cikke követ: „Az 1817-iki éhség és éhhalál Erdélyben.” Sötét, de tanulóság lap Erdély történetéből. Következik egy művészi tanulmány egy francia műbírótól egy magyar művész fölött: „Zichi Mihály, művészi jellemrajz Gautier-től. Zichi Mihály — írja a szerző — óriási lángész, egyike a legmegdöbbentőbb egyéniségeknek, kik 1830. óta a képzőművészet újabb korszakában feltűntek; oly lángész, mivel a művészet minden ösvényein találkozunk, de mások nyomdokain lépdélmi sohasem látjuk. — Ezután jeles történetnyomozónk, Botka Tivadar kezd meg egy érdekes cikksorozatot ily czim alatt: „El-e Árpád fága? Szerző erős kritikával vizsgálja a Crouyak ügyeit s leszállítja azokat. Ez értekezés után Kautz Gyula „A socialismus és communismus rendszerei” című cikksorozatának negyedik közleménye következik. Az ezt követő cikkekben Szilágyi Sándor újabb adalékokat nyújt a török uralkodás történetéhez Magyarországon. E történelmi cikkre Marade társadalom történeti tanulmányainak ismertetése következik Oroszország jelen belviszonyairól, Reviczky Szévértől. Ezeket kívül a magyar akadémiai tárgyalások ismertetését, s egyéb apróságokat vesznek az olvasók a jelen kettős füzetben.

(A szatmári „Tárogató” szerkesztését) Zombory Gedő, kiadását Kovács Márton vállalta el. Ábrai Károly, eddigi lapvezér, mint főmunkatárs fog a lap mellett működni.

(A „Magyar Tudományos Értekező” 4-ik füzeté,) mely e napokban küldetett szét az előfizetőknek, következő tartalommal bír: A magyar nemzet bevándorlásának története. (Vége.) Frankl Vilmostól; A földközi tenger, Major Károlytól; Matricaria bayeri, Kanitz Akostól; Gizela királyné sírjáról, Cséte Antaltól; A budai kir. várpalota kápolnája, Kravsz Nándortól; Turócmezeyei tudósítások, Garádytól. Ide járul az értekező tárczája, több apró czikkel.

Egyház és iskola.

(A magyarországi ág. hitv. főtanodák ifjúságának létszáma) ez idén következő: Az eperjesi tanodában van összesen 218 tanuló, a pozsonyiban 328, a soproniban 388, a kismárkiban 240, a selmecziben 245, a szarvasiban 353 s a rozsnóiban 196.

(Mádai Károly, a tiszai egyházkerület superintendense) bekövetkező superintendensi látogatásáról értesítvén a gömöringeyi egyházakat, a kishontiak nevében néhányan azt írták a superintendensnek, hogy ők ilyennek nem ismerik el, azért ne is fájadjon hozzájuk. Mádai mindazonáltal kötelességét teljesíté s elment. És mit tapasztalt? A kishontiak diadalpuk és banderimokkal fogadták s biztosították, hogy azon nevében irtéi levél csak néhány ember elmeszélése s korántsem tolmácsolja az ő érzelmeiket, mert ők hívei akarnak maradni, az autonóm egyháznak s egyedül Mádait ismerik el törvényes főpásztorukul.

(A dunáninneni ref. egyházkerületnek legközelebbi közgyűlésén) Nyáry Pál indítványozá, hogy az egyházkerület saját közpénztárt alapítson, melyből szegényebb egyházak segélyeztessenek, lelkészek és tanítók nyugdíjaztassanak, pusztuló templomok, iskolák felépíttessenek s egyéb közszükségek az eddigi supplicatiók gyűjteménye helyett pórtoltassanak. Alapja lenne a közpénztárnak: minden reformált család által fizetendő egy-egy forintnyi adomány. Az indítvány elvileg elfogadtatván, a terv kidolgozására bizottmány nevezetett ki.

(A baranyai-bácsi ref. egyházmegyé) ifj. gr. Ráday Lászlót választá gondnokul, ki hivatali esküjét közelebb tette le a Pesten tartott egyházkerületi közgyűlésen.

(Brassóban új izraelita imaházat szenteltek föl) f. hó 16-án, nagy ünnepélyességgel.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(Beregszászon nyomdát állítanak fel.) Deák György nyert erre engedélyt.

(A zágrábi gazdasági egylet) megkereste a magyar gazdasági egyesületet, hogy eszközölné ki, miszerint a pesti gépgyárosok Zágrábban készítményeikből raktárakat állítanak, s e czéla telket enged át. A magyar gazd. egyesület az illető átiratot közölni fogja a pesti gyárnokokkal, kik bizonyosan örömmel engédnek a felszólításnak.

+ (A londoni kiállításon szereplő magyar tárgyakat illetőleg) Szemere Bertalan a „P. Hírnök“-nek a következőket írja: A magyar osztályunk már is kitünően sok halgatója van. Gyapjunk, buzáink repceink s egyéb termékeink igen látszik a halgatag, de szemes angolokat érdekelni. Boraink csak tegnap óta kezdenek látni napvilágot, most állítgatják ki nagyon is szerény modorban és felette magas polcokra, — némelynek nevét sem lehet látni nélkül elolvasni, ott ül, mint a színházi kakasúlok szegény birtokosa; csak hogy boraink nem látni, de láttatni kívánának. Így vajjon teendők-e hatást? nem tudom, de azt tudom, hogy összegyűjtve, együtt kiállítva, ha nem pazar fényvel is, de némi csinnal készült állványon, boraink így tömegben a jó csatát meghódították volna. Ha nem mindenben is jó a centralisatio, de jó csatában és itt is igen czélszerű lett volna, mert hisz ez is csata, a béke csatája. Én mindig azt ohajtam, hogy mi, mint hódító Vilmos, jöjünk Albion partjaira, — de kell, hogy fegyverünk legyen a jó és a sok bor, a bevedendő erősség semmi egyéb, mint az angol piac.

⊙ (Az első magyar ált. barombitörvény) legközelebb megalkul. A szükséges előmunkálatok s az alapszabályok már készen vannak. A társaság egyelőre meghatározott évi díj befizetése mellett, kárpótlást nyújt minden oly kárért, mely betegség, járványos kór, vagy hirtelen szerencsétlen esetek által történik, de a tűz általi károsulások tökéletesen ki vannak zárva a kártalanítás köréből. A keleti marhavész ellen külön biztosítás szükséges s ez a kötvényben határozottan kiteendő. A kártalanítási igény a kötvény kiállításától számítandó 28 nap múlva kezdődik. Lesz alkalomunk még, e tárgyról bővebben szólni.

⊙ (A zempléni gazdasági egyesület) május 12—14 napján S.-A.-Uj-helyen termény-és állatkiállítást rendezett, melyet gr. Andrassy Manó, elnök, lelkes szavakkal nyitott meg. A kiállításon a termények, gazdasági eszközök és a juhászat gazdagon voltak képviselve. Sajnálni lehet, hogy a ló-, szarvasmarha-és sertésállomány, mely szintén szépen sikerült, az igazi földművelő osztály élénkebb részt nem vett. Délben közeledő volt, mely alkalommal közelebb elhunyt s. patáki tanár Pálkóvi Antal özvegyének némi gyámolítására és a boldogult hátrahagyott munkáinak kiadására főnyes eredményű gyűjtések történtek. A versenyszántás május 13-án ment véghez; ugyane nap délutánig pedig géppróbat tartottak.

⊙ (Szántásverseny.) A győri vidéki gazdasági egyesület által a hecsei pusztán f. hó 19-én rendezett szántásversenyen összesen 16-an vettek részt. A jutalmak következők voltak: 3 db arany, továbbá 15, 10, 8, és két rendbeli 2 ft. s egy ezüsttallér. Ezenkívül dícsérő okleveleket is osztogattak ki. A versenyen a pannonhalmi főispán vendégkereszt szíveségéből mintegy 100 teritőre rendezett lakoma zárta be.

+ (A kereskedelmi minisztérium figyelmébe a londoni kiállításon utazókat.) hogy ovakodjanak a Pollak vagy Pollak tudakozó-intézetétől, mely „Private continental Inquiry office“ czim alatt van a George streeten, Mansion Houseban 14. sz. a., s mely a bécsi lapokban is hirdetteti magát.

⊙ (Győrky Antal borászati és kertészeti füzetek) indít meg, melynek 6 füzetben megjelenendő első kötetére előfizetést hirdet. Előfizetési ára a 6 füzetnek 6 arczképpel s egyéb rajzokkal 3 ft. községek és néptanítók csak felét fizetik. Egyes füzetek könyvvasúti uton 80 krért lesznek kaphatók. A pénzék Balassa-Gyarmatra Kék László nyomdájába, s a kéziratok szintén oda küldendők, Győrky Antalhoz címezve. Az első füzet július elején jelenend meg.

⊙ (Csehországban rendkívüli termékenység) mutatkozik az idén, még pedig nem csak a növény-, hanem az állatvilágban is. Tehenek és kecskék kettősöket sőt hármasokat is ellenek; Mallon faluban pedig egy kecske nem kevesebb, mint öt gidát hozott a világra egyszerre.

Közintézetek, egyletek.

⊙ (A magyar tud. Akadémia) m. hó 26-iki ülésében Hollán Ernő tartotta székfoglaló beszédét, mint akad. rendes tag. Szólt a vasutak keletkezéséről, horderejéről, fontosságukról s különösen a magyar vasuthálózat jelentőségéről a magyar ipar és kereskedelem, természet és kivitel fejlődésére. A hazai vasutakra terve át azt mondja, hogy minden nagyobb forgalmi vonalnak törvényhozás utján kell létrejönni, tekintettel a fogyasztás és termelés földrajzi viszonyaira. Ebből az következik, hogy nagyobb országokban még a vasutak létrejötte előtt általános tervet kell megállapítani a törvényhozásnak, melyről a magánvállalkozók el ne térhessenek. Magyarországon a topographiai alakzat olyan, hogy attól eltérni ugyszólván lehetetlen. A négy fővonal Pestről a világ négy része felé sugározva elvitathatlan védést képezik a magyar vasuthálózatnak, melyhez, gazdasági és művelődési-történeti előnyeit tekintve, hasonlót az egész földkerekségen nem lehet találni.

⊙ (Majláth György, volt tárnok.) a Kisfaludy társaság alapítói sorába lépett.

+ (A pesti kath. oltár-egylet egyházi készletei) melyek szegény hazai templomok fölszerelésére szánják, jun. 1-től 9-ig, azaz pünkösdhétől fogva zárólag, d. e. 11 órától d. u. 5-ig a belvárosi plébániák 1-ső emeletén közszemlére ki lesznek téve, melyek megtekintésére a hívek meghívotnak.

⊙ (Molnár a budai népszínház személyzetét) erősbíteni ohajtván, fölkeri a vidéki színészet azon férfi- és nőtagjait, kik anyagi jólétet egyelőre főirányul nem tekintve, a budai népszínház jövőjét oadaó fölkelést működtetők előmozdítani, elhatározott szilárdasággal bírnak, s ezt tenni ohajtják: sziveskedjenek működési körüket és igényüket aug. 16-ig a budai népszínházhoz beküldeni. Molnár, szept. 14-ike után, mely napon a budai népszínház első évnapját üleni meg, a vidéki tehetséges színészeknek 3—3 vendég szereplésre nyújt alkalmat. — A vidéki szini nyug- és segélydíj ala-

pitása végett a mult nagyhétre kitűzött, de meg nem tartott összejevetelt, f. é. szept. 15-re ujjolag kitűzi, mikorra a nyug- és segélydíjra vonatkozó tervek is beküldendők.

⊙ (A budai népszínházban közelebb tartott műkedvelői előadás) a jószágsegélyező-egylet pénztárát 102 ft. 80 krral gyarapította.

+ (A gr. Zichy Nándorné által indítványozott nemzeti képcsarnokra) az eperjesi takarékpénztár 25, a körmöci 20, s a nagyszombati szintén 20 főt küldött be a nemzeti Múzeum igazgatóságához. Ha az eszma ily gyorsan viszhangra talált, bizony remélhetjük a legjobb sikert.

⊙ (A trieszti „La fortuna“ című biztosító társaság vagyona ellene), a bécsi „Geschäftsbericht“ szerint, csőd nyitottat.

⊙ (Magyar országos intézetek költségvetései.) A „P. Hírnök“ bécsi levelezője írja, hogy a magyar nemzeti Múzeumnak, továbbá az országos közalapnak (fundus regnicolaris), a régibb és az összesített nemesi fölkelelési alapoknak, s a magyar nemzeti színház országos pénzalapjának a m. k. helytartótanács által tervezett költségvetései helybenhagyottak már a magyar udv. kancellária által. E költségvetés szerint a nemzeti Múzeum alapja 191,933 pft. 33/4 krt, készpénzben és kötelevényekben 17,615 főt tevén, a bevétel 35,200 fttal, a kiadás pedig 30,508 fttal s a felesleg 4692 fttal van megállapítva. A nemzeti színház országos alap 361,783 ft. 53/4 krt p. pénzben és 4920 fttal o. é. tevén, a bevétel 21,000, a kiadás 20,300 s a felesleg 700 ftra vettett ki. A helytartótanács azon indítvány, hogy az említett négy országos alap jövőre az adó és bélyegkötelezettség alól fölmentesek, — most van tárgyalás alatt a m. udv. kancellária s a pénzügyminisztérium közt.

⊙ (A debreczeni zenede), mely máj. 29-én volt közgyűlést megtartandó, hirszerint ez évi októberben fog megnyitni. Eddigél már közel 15,000 ft van e czéla aláírva, s ezenfölül a rendes tagok száma, kik 6 éven át 6—6 főt biztosítottak, már 175-re rug.

+ (A debreczeni színházi egyesület választmánya), az egylet elnöke és jegyző által aláírt levelet bocsátott ki, az egyleti tagok sorába belépésre híván fel a nemzeti színészet pártolót. Az egylet czéja: oda hatni, hogy az egyleti tagok rábeszélése, felvilágosítása és jó példaadása által a színházlátogatók száma időről időre szaporodjék; ezenkívül feladata, pénzeréjhez képest a hazai irodalom gyarapodását szini pályadíjak kifizése által elősegíteni. A ki az egyletbe akar lépni, évenként 1 ft. részvénydíj fizet, egyelőre azonban csak egy évre kötelezi magát aláírása által. Ajánljuk ez intézetet, mely már eddig is látható eredménnyel működött kitűzött pályáján, — a közönség meleg részvétele.

+ (A dunántúli vínczellér-képzde) máj. 15. Keszthelyen nagy gyűlést tartott, mely alkalommal az elnököl Somssich Pálta részvénytársulat megalakítását indítványozta. Az indítvány elfogadtatván, a közgyűlés a választmány állandó megalakításához fogott, elnököl Somssich Pált, alelnököl Hertelendy Kálmánt, jegyzőül Pinter Endrét s pénztárnokul Lenhárd Jánost választván meg. A megalakult választmány megbízott az ideigl. alapszabályok átoldozásával, mely a legközelebbi nagygyűlésen lesz beadandó. A közgyűlés határozata folytán az elnök fel fogja szolítani a részvényeseket, hogy részvényeik harmadik negyedét f. évi aug. 1-re a pénztárnoknál Keszthelyen befizessék.

⊙ (A hazai képművészeti társulat) mult hétfőn közgyűlést tartott egy országos művészeti akadémia felállítása tárgyában. A részletes terv kidolgozásával gr. Zichy Jenő, Plachy Ferencz, Thán Mór és Barzó József bíztattak meg.

Közlekedés.

+ (Távirat-igazgatók összejövetele.) Az osztrák birodalomban, Törökországban, Szerbiában és a Dunafejedelemségekben fennálló táviratigazgatói jun. 6-án Temesvárt összejövetelt tartandnak a közös távirat közlekedés szabályozása, rendezése és könnyebbítése érdekében.

⊙ (Vaspályai szállítási díj leszállítása.) Az osztrák államvasut-társaság mind a közönséges személy-, mind a gyorsvonatokra nézve Pest és Pozsony közt, valamint Pest s más közbeneső állomásokat összevissza, ugy Bécsből s a marheggi állomásról Váczig s a Pe ten alóli állomásokat illetőleg, s visszafelé, f. é. június 1-től kezdve jelentékenyen leszállított menetdíjakat léptetend életbe. A cs. k. szab. Ferdinánd császár ezúttal vaspálya a gyorsvonati menetdíjak leszállítása által a bécs-marheggi vonalra nézve, szintén csatlakozott e tervhez.

+ (Fiumemegye a vasutat illetőleg) a horvát udv. kancelláriához folyamodni szándékozik, hogy a bán elnökle alatt országos választmány neveztesék ki azon elvek megállapítása végett, melyek a Károlyvártól a tengerig és más részről a Sziszektól Vukovárig vezetendő vasutvonalak építéseihez szemelött tartandok lennének. — Fiuméből kiüldöttség járult a Felső- és alsó elnöklét kérendő egy sorsjátékra, melynek tiszta jövedelme közszélekre fordítatnék.

Balesetek, elemi csapások.

+ (Ismét két öngyilkosság) fordult elő a lefolyt héten fővárosunkban. Egy 63 éves napszámos az óriás-utczában saját lakásán, egy 42 éves ácslegény pedig egy ferenczvárosi telken felakasztá magát.

⊙ (Arvis.) Nyerges-Ujjfaluból írják a „P. Napló“-nak, hogy máj. 22-én iszonyatos záporos lepte meg a környéket. Egy óra múlva a Dunán mindennemű fáték, u. m. itató vályuk, targoneczák, összerombolt hidak, s más effélék usztak Esztergom felé. Ugyanez időben a Bajóthról jövő mély és széles medrű patak magával sodorva mindennemű háziesszközöket, butoro-

kat, Ujjfalunál medréről kitört s egy pillanat alatt 16 ház udvarát borította el a víz, úgy hogy a lakosok a padlásokra és szalmakazlokra voltak kénytelenek menekülni. A házakat és vetéseket, tetemesen megrongálta az ár. Több emberélet is esett áldozatul. Egy bajóthi férfi, két bajóthi asszony egy kiséddel s egy ujjfalusi nő az országuton levő Sándor hid alá menekülvén az eső elől, a közellevő hegyekről sebesen lerohanó ár által elsodortattak, kétségkívül a Dunába.

⊙ (Lopás.) Pozsonyban máj. 21-én éjjel a Rómába utazott Viber prepost lakását kirabolták. A tolvajok az alvószoba beüött ablakain mentek be s a szobákban levő szekrényeket és asztalokat föltörték. Az ellopott holmik értékét még nem tudjuk, de valószínű hogy a kár több ezer fira rug.

⊙ (Tűzvész.) Arvamegyei Saskó helységben máj. 15-én nagy tűz volt, mely 45 házat hamvasztott el melléképületeivel. Két gyermek is odaégett.

Mi újság?

+ (A császárné mellbaja) a lapok tudósításai szerint aggasztó színezetet vesz föl; közelebből a bécsi jeles orvosok dr. Fischer, müncheni orvosall tanácskozományt tartottak a Felsőge betegségéről Reichenauban; a gyógyítást a bajor udv. orvos veendő át.

+ (Az osztrák birodalombeli vízkárosultak javára rendezendő sorsjáték) június hóban nyitattik meg. Ö Felsőge egyelőre 100,000 főt bocsátott e czéla előlékép az államminisztérium és a magyar udv. kancellária rendelkezése alá.

⊙ (A pesti régi fűvészkert) még ez idén házeltekre osztva, hirszerint el fogják árverezni.

⊙ (Kéjtudás Visegrádra.) Pünkösöd másnapján a fővárosból kirándulás leend a Dunán Visegrádra. Az illető gőzös kora reggel induland el Pestről s esti 10 órakor érkezik vissza.

⊙ (Magyarország hercegnéje) mult vasárnap este indult el Bécsből Rómába.

⊙ (Simor János győri püspök) mult héten indulván Rómába. Lippert József, jeles hazai műépítészünk is magával vitte, hogy ott a jeles egyházak építészetét tanulmányozza, miután a püspök ur a győri székesegyház eredeti fenséges román alakjába a általa szándékozik visszaállítani. A püspök ur elhatározá, minden Rómában található s a magyar történetre vonatkozó okmányokat és emlékeket eredetiben vagy másolatban, a mennyire lehetséges, a nemzet számára megszerezni. — Ugyancsak ő mltga Simor János püspök ur az alakulandó győri ének-és zeneegyletnek 100 főt adott s ezzel alapítói sorát megkezdte. E művészpártoló tetteért f. hó 18-án több műkedvelő által fáklvilág mellett kardalokkal tiszteltetett meg.

⊙ (Haynald Lajos, erdélyi kath. püspök), a „Korunk“ bécsi tudósítása szerint, folyamodott, hogy a vegyes házasságról fennálló szigorú rendszabályokat könnyítés sőt eltörlés, miután azt tapasztalta, hogy a jelenlegi szigor következtében sokan inkább más vallásra térnek át.

+ (Ujpesten jun. közepén emlékinépe leendő) ekkor fogja megülni alapítási ünnepét, melynek részletei lakoma és körmenet leendnek; ez utóbbi azon háztól fog kiindulni, mely ez új telepek első épülete volt.

+ (Budaváros hatósága a gázvilágítás ügyében) elhatározta, a pesti gázvilágító-társulattal kötni szerződést, miután ez oly tervet nyújtott be, mely szerint Budavárosának a gázvilágítás évenként még 4000 fttal kevesebbe is fog kerülni, mint az olajvilágítás.

⊙ (Hollósy-Lonovics Kornélia) azon hirt, mintha csak tiszteletdíjának évenként 3,000 fttal leendő fölemelése esetében volna hajlandó, a nemzeti színháznál továbbra is megmaradni, — teljesen valótlannak nyilatkozatva, kijelenti, hogy közte s a nemzeti színház igazgatósága közt soha semmiféle díjfélemelésről szó nem volt.

⊙ (Deák Ferencz) e napokban Zalamegyébe Szent-Lászlóra utazott, a nyár egy részét ottani rokoni körében töltendő.

⊙ (Konstantinápolyba utazott tudós hazánkiai) távirati uton értesítették a „P. Napló“-t, hogy hozzáférkezett Mátyás király világhírű könyvtárának Konstantinápolyban őrizett maradványaihoz. Tudós hazánkfia fogadtatásáról a „Sz. Híradó“ örvedetes közleményeket hoz. Midőn a hajóból kiszálltak, a török tiszték egy kardos szerecsent rendelték melléjük diszkrétül, s Ali basa, külügyminiszter, Vámbéry által egész napra meghívta őket magához vendégekkül. Az osztrák követtség is minden kitelhető előzékenységgel halmozta el őket. A Stambulban lakó magyarok sürően látogatták őket, sőt idegen nemzetbeli tudósok is tisztelkednek náluk. Ali basán kívül több más török főméltóságok is igen szivesen fogadják őket, s fermánokat eszközöltek ki számukra a zultáni serail, könyv- és fegyvertár, mecsetek stb. meglátogatására. Buváraink Ázsiába Skutariba is kirándultak gőzösn s Nikodemiat és Rodostot is bejárndják.

⊙ (Zordan május.) Háromszékből írják, hogy az enyhe aprilt fanyar május váltá föl. Máj. hó 7-ike óta zordan nemere süvölt; a bérceket hó fedi; a mezei gazdák téli ködmont öltve ballagnak ekékük után a barázdában. Reméljük, hogy eddig már ott is másékt van.

⊙ (Szegeci hírek.) Szegecen a vasutttársaság nagyszerű gépgyárat szándékozik építtetni. — Egy szerencsétlen nő nem rég a Tiszába ugrott s bele is halt.

+ (Az általunk közelebb említett erdőgőzre vonatkozólag) a „Korunk“ czáfolatot közöl. mely szerint a kincstári fából nem 5000, hanem csak mintegy 1400 föl égett el s nem is a gyalui, hanem a topánfalvi havasokon. Az égés több helység kirendelt lakóinak segélyével még az nap el lón oltva.

+ (Állatsereglet.) Triesztdől nemsokára állatsereglet érkezik fővárosunkba, mely hirszerint a városligetben lesz kiállítva.

⊙ (A „Növilág“ szerkesztője, Vajda János), mint említők, közelebb a katonai törvényszék elé állítottatott, közcsendháborításról vádoltatván; mely vád alól azonban, tényálladék hiányában, a kiadó Heckenast Gusztávval együtt fölmentett.

⊙ (Az érsekújvári postakocsi kirablójáról) írják, hogy midőn elfogott, kétségűvő pisztolyt rántott elő, hogy vele először a pandurhadnagyot, aztán pedig magát agyonlője; azonban pisztolyát sikerült a panduroknak, kezéből még jókor kiragadni. A gonosztevő, egy érsekújvári szabó, a rablás és kettős gyilkosság tényét azonnal bevallotta, azt mondván, hogy a legvégű szükség kényszerítte erre. A postakocsi pisztolyal lőtte föbe, a kocsin ült szabadságos katonát pedig baltával ütötte agyon. Az elrablott pénzből 4000 és néhány forintot még megtaláltak nála.

⊙ (Tóth, vidéki színigazgató) e napokban Vácson a legnagyobb inséggel küzdve halt meg. A nemzeti színház tagjai adtak pénzt eltakarítására.

+ (Két halál villám által.) A mult heti nagy zivatar alkalmával Uj-Pesten a villám egy nőt s ennek leányát agyonujtotta.

⊙ (Lopás.) Kecskeméten a vasuti pénztári szobából a Wertheim-féle pénzszekrényt tartalmával együtt elvitték. Szerencsére csak 150 ft volt benne.

⊙ (Bankjegyhamisítók.) Keménytelken Erdélyben hirszerint hamis bankjegykészítőket fedeztek föl és fogtak el.

⊙ (Alapítsunk nemzeti képtárat.) Gr. Zichy Nándorné, szül. gr. Zichy Livia, Fehéregyri egyik lelkes leánya, a „P. Napló“-ban egy nemzeti képtár alapításának indítványával lép fel, mely akként létesülhetne, hogy megyénként egy-egy hazai művész jeles történeti műve, mely iránt közelebb érdekel viseltetünk, vásároltatnék meg a nemzeti Múzeum számára, hol az ekként alapítandó nemzeti képtár felállítását lenne. Az indítványozó, e nemes eszme létesülését előmozdítandó, Székely Bertalan „Doboz halálát“ ábrázoló festményének megvásárlására kéri fel a fehéregyri közönséget. Ez indítványhoz a „P. Napló“ azon ohajtsát csatolja: vajha Magyar- és Erdélyország minden megyéje, széke és szabad k. városa készíttetne tehetősége hazai művészeink által egy-egy képet, mely saját történetének legmagasabb jelenetét ábrázolná. Ezáltal kettős célt fogná elérni, t. i. nemzeti képtárunk is lenne, s a magyar festőművészet is előmozdítatnék. A szép eszme meg van pendítve, s hiszszük, hogy valóításáról minden jóra kész közönségünk gondoskodni fog.

⊙ (Nyelvtörzés.) Moroda és Gyarmata, aradmegyei oláh helységek közül az első a román, a második a magyar nyelv mellett nyilatkozott. Szent-Anna német község, az egyházi és iskolai ügyeit kivéve, hivatalos ügyeit továbbra is magyar nyelven folytatja.

+ (Sutherland hercegnő, az ismert lelkes angol hölgy) mint az „Alföld“-nek írják, meglátogatván a londoni kiállítást, megakarta szemlélni az oda küldött magyar ruhákat, melyek azonban még nem voltak kiállíthatók, akkora volt a por és rendetlenség. A hercegnő keblén pompás, nagy melltit viselt, Magyarország czimerével. Fényes termeiben nem egy magyar mágán lelkésült föl saját anyanyelve iránt, a hercegi hölgy ajkairól hallott szép magyar beszéd által.

⊙ (A „Zur Einigung Oesterreichs“ című röpirat szerzőjét) hirszerint perbe akarják fogni. Böcsi újságok e röpirat szerzőjeül gr. Szécsent említték, ki azonban hirlapilag kinyilatkozatatta, hogy ő annak szerkesztésére sem közvetve, sem közvetlenül be nem folyt.

⊙ (A nagy-beckereki ezigényzenészek ellen) St. M. a kikindai járás főbírája bünvádi eljárást indított, mivel a „Rákóczy-induló“ nyilvános helyen játszóttak. Így írja az „Alföld“, de a dolog bajosan érthető, miután a fennebbi induló eljátszása tudunkkal sehol sincs tiltva.

+ (Egy vadállat — emberi alakban.) Grácban az a borzasztó eset történt, hogy egy 51 éves férfi 80 éves anyját meggyilkolta. A szörnyeteg elfogatott, de mindent tagad. A gyilkosság okau azt mondják, hogy az öreg nő reggeli ötödfél órakor templomba készült és fiát, ki csak reggel 4 órakor vetődött haza a korcsmából, álmából felzavarta, mi által annyira felbőszült, hogy dühében anyját megölte.

+ (Jósággedrvétele.) A Csernovics Péter tulajdonához tartozó, aradmegyei mácsai és simándi birtokokra a második árverezési határidő jun. 30-ra van kitűzve.

⊙ (A már e nltve volt trieszti kirándulásra), melyet a déli vaspályatársaság tervez, már több mint 200 aláíró vállalkozott, habár az illető izek még ki sincsenek bocsátva. Ez a vállalat népszerűsége mellett bizonyít.

⊙ (Babona.) A „Korunk“ írja, hogy a közelebbi szárazság alkalmával Kolozsvárnak csaknem határán fekvő egyik román helység lakói, élükön a lelkeszzel, volt földesurokat azon kéréssel ostromlák, engedje meg nekik, hogy egy, kevéssel azelőtt eltemetett cselédet kiásathassanak és sírjában megfordíthassák, mert addig nem lesz eső. Csak nagy bajjal lehetett a népet e komoly szándék erőszakos kivételében megakadályozni. Szomorú példája a népnevelés elhanyagolásának!

+ (Az orosházi evang. egyházközösség) a próbapredikáció tartására meghítt jelöltek közül Győri Vilmost választá meg rendes lelkészeül, a szavazatok 3/4 részével.

+ (Halálhíradás.) Az „Alföld“-ből értesülünk, hogy egyik szép tehetőség fiatal költőnk, Zajzoni (Rab István), lapunknak is egyik munkatársa, Brassóban meghalt. Temetése f. hó 16-án volt. Áldás és béke a sokat szenvedett, korán elhunyt költő sírjára!

△ (Azon bizottmány, mely Dánielik püspök elnökele alatt) a helytar-
tótanácsától a végből küldetett ki, hogy a József-ipartanoda, a pesti állam-
gymnasium és csillagda számára alkalmas helyiségről gondoskodjék, — e
napokban kezdé meg tanácskozó ülésait.

+ (A társasközi-tulajdonosok) folyamodtak a városi hatósághoz, en-
gedtessék meg nekik, hogy a városiigetbe járó omnibusokat két katego-
riába oszthassák, úgy hogy az előkelőbbek 20, a szegényebb sorsuak pedig
10 krt fizetnének. Szeretnők tudni, minő jognál fogva akarnák a társaskö-
si-tulajdonosok az előkelőbbeket kétszeresen megadóztatni? Reméljük,
hogy a hatóság e méltánytalan kérelmet nem fogja teljesíteni.

△ (A városiigeti lánchíd helyett) újat építenek amerikai modorban,
mely mintegy 1500—1600 ftba fog kerülni.

⊙ (Pesten magyar gazdasszonyokat képző egyesület) van keletkezében,
mely iránt a kérvény legközelebb a városi tanács elé terjesztetik.

⊙ (Pest legidősb férfiá, a kerepesi uton lakó Kovács László) e napok-
ban ilte meg 112-ik születés-napját. Ez újabbkori Mathusalem még foly-
vást jó egészségnek örvend.

+ (A Luczenbacher testvérek is) szándékoznak egy helyi gőzöst já-
ratni a fővárosok közt. A derék vállalkozók bizonyára kellő tekintettel
leendnek a közönség kényelmére.

+ (Öngyilkosság.) Mult kedden az újvilág-utcai 7-ik számú házban
gr. Z. Jenő komornyikja pisztolyal agyonlőtte magát. Okáról nincs
tudomásunk.

△ (Lisznay Kálmán) mult hétfőn a győri színházban költői estélyt
rendezett, ottani műkedvelők közreműködésével. Xántus János is résztvett
abban, egy természettani ismertetést olvasván fel a „Harkályokról.“

Nemzeti színházi napló.

Péntek, május 23. „Port a szemébe.“ Francia vigjáték 2 felv. „Legjobb
az egyenes ut.“ Koczebe vigjátéka 1 felv. A mai előadásról csak az a meg-
jegyzésünk, hogy a közönség nagy érdekléssel hallgatta végig a nagyra-
vagyást ostromozó francia vigjátékot, melyben Szigeti, Tóth József és Szathmáryné
remek játékok által tűnnek ki. — A másik darabban Egressynek ismeretes
torzalakja, Krumm Illés, még mindig megtartja régi mulattató tulajdonosságát.

Szombat, május 24. „Észak csillaga.“ Opera 3 felv. Meyerbeertől. Igen
szép számú közönség, mely Hollósy-L-nét tüntető zajos tapsokkal fogadta.
Jeles művésznök ma különös jó kedvvel és szépen énekel.

Vasárnap, május 25. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Eredeti nép-
színmű 3 felv. Szigetivől.

Hétfő, május 26. „Mátyás király lesz.“ Történeti színmű 5 felv. Szig-
igetivől.

Kedd, május 27. Artót Désirée k. a. föllépteül: „A sevillai borbély.“
Vig opera 2 felv. Rossinivől. A színház megtelt, ámbár rendkívüli előadást,
főlemelt árakat hirdetett a színlap. A vendégművésznő most is szíves fogad-
tatásban részesült.

Szerda, május 28. „A jó barátok.“ Vigjáték 4 felv. Sardou Viktortól.
Csütörtök, május 29. Artót Désirée föllépteül: „Alvajáró.“ Bellini 3
felvonásos operája.

Budai népszínház.

Május 23. „Szegedi kupecz.“ Vigjáték 3 felv.
Május 24. Szerdahelyi Nelli jutalmára: „Fekete asszony.“ Parodia 3
felv. Oly csekély közönség volt, hogy a bevétel a napi költségeket sem fe-
dezte. Így aztán nem lehet esodálni, ha a színészek kedvetlenül játszanak benne.

Május 25. „A két magyar király.“
Május 26. Szép né jutalmára, először: „Az idegesek.“ Vigjáték 3 felv.
Irták Sardou és Barrière; fordította Tarnay Pál. Az új darabot tetszéssel
fogadta a szépszámu közönség. Meglátszik rajta Sardou ügyes keze, bár
kidolgozása nem oly sikerült, mint szerzőnek a nemzeti színpadról ismert
több más művei. A szélsőségek, karikatúrák nagy szerepet játszanak benne.
— A jutalmazott, kinek csekély szerepe volt, nemcsak sok tapsot, hanem
koszorukat is kapott; a jogász-műkedvelők pedig, mivel az általuk rendezett
előadásban közreműködött, viszonzásul aranykarperecczel ajándékozták
meg. Az előadásban legtöbb érdem Dósát illeti. Horváth és Simonyi tulzá-
sal rontották el szerepeiket.

Május 27. „A szerelmes kántor.“ Eredeti operette 1 felv. Zenéjét szerző
Allaga Géza. „Fiatall keresztyánya.“ Vigjáték 1 felv.
Május 28. „Az idegesek.“ Vigjáték 3 felv.
Május 29. „A csikós.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Szigetivől.

Szerkesztői mondanivaló.

6041. Kassa. V. L. Kérdésre azon biztos és örvendetes hírrel felelhetünk, hogy
gróf Széchenyi István összes művei, alkalmas elrendezéssel, nem sokára meg fognak je-
lenni Heckenast Gusztávnál. — Vörösmarty művei kiadásának még semmi nesze nincs,
— a mi eléggé feltűnt és sajnos.

6042. Hanva. Még ugyan az nap (23-án) ment el a küldemény, épen akkor érke-
zett legislegfrisebb portéka. Eddig már kéznél is lesz. Ha nem volna, a kijelölt nton és
férfaaknál sürgetendő. Sok jó hatást.

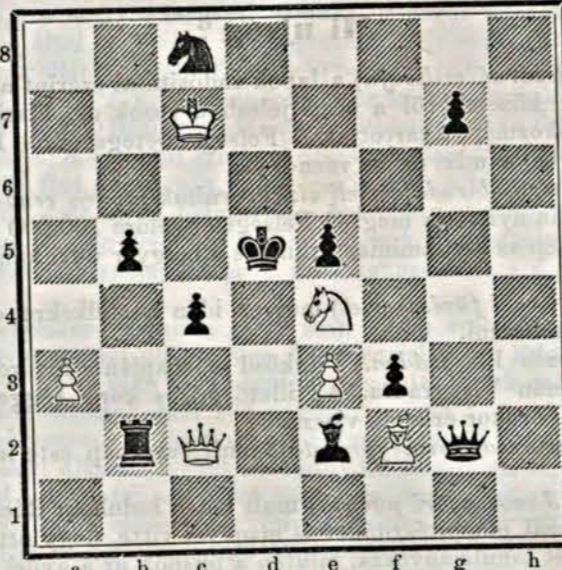
6063. D. Vauya. L. P. Annnyira el vagyunk foglalva egyéb tárgyakkal, hogy a
kérdéses rajzok munkába vételére még nem kerülhetett rá a sor. A többi elintézzük.
6044. Szeged. Sz. L. A czikk megjött s legközelebb világot látand. Az előbbi is a
reperitoiron volt már. A levél utolsó sorai felett ószintén esodálkoztunk és sajnálkoztunk.
6045. Kis madár a kalitkában. Így kezdődik: „Wigan röpdesel“...!

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

6046. Békés. Sz. K. Köszönettel vettük, de azon sajnálkozással, hogy személyesen
nem vehettük, mikor pedig lehetett volna!
6047. Győr. x-y. Viszonyaink tiltják, hogy a levelet úgy és azon alakban, a mint
írva van, közzé tegyük.
6048. Dugovics Titus. Besoroztatott.
6049. Tokaj. B. L. Mint bizonyos hírt említhetjük, hogy a híres müncheni tájkép-
festész, Klette, e napokban fog Pesten keresztül a Hegyalljára utazni, hogy a kiadandó
„Hegyalljai Album“ -ba szükséges tájképeket a hely színén kizemelje. Mesteri kezétől
csak a legszebbet várhatják önök.

SAKKJÁTÉK.

127-ik számú feladvány. — Cseresnyés Istvántól (Pesten).
Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 122-ik számú feladvány megfejtése.

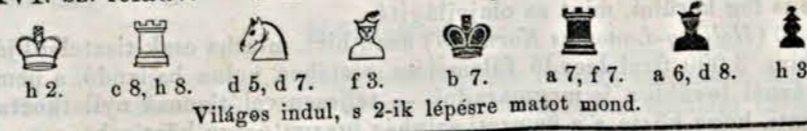
(Bankos Károlyól Kun-Szent-Miklóson.)

- Világos. Sötét.
1) Fa 3 - c 5 + ... d 6 - c 5 :
2) Bh 5 - d 5 + ... e 6 - d 5 :
3) Fg 2 - f 1 ..... tetszés szerint
4) e 2 - e 3 +

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró
Messéna István. — Török-Szent-Miklóson: a kaszinó-egylet. — Jánosiban: Keszler István.
— B. Ujvároson: Kovács Lajos — Pesten: Cselkó György. — Parabutyban: Rothfeld
József. — Nagy-Kövöcsön: Nemesick Lőrincz. — Kővödg.-Örsön: Gold Samu (a 121-et is).
— Nagy-Marján: Beóthy Maris. — Ó-Kanizsán: R.

Rövid értesítés. Parabuty: R. A lépések száma az önmatokra is kiterjed. Hatá-
ridő május 31-ike. Önnök utolsó kérdésére a legjobb akarat mellett sem adhatunk kielé-
gítő választ; annyit tudunk csak, hogy a német sakk-lapokban el és uralkodik.

XXVI. sz. feladv. — Bankos Károlytól (Kun-Szent-Miklóson).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naplár	Gör.-orosz naplár	Izrael. napl.	Nap-		Hold-	
				kelet	nyug	kelet	nyug.
	Junius	Május (6)	Siv.	6.	6.	6.	6.
1 Vasár.	E 6 Exaudi	E 6 Ex.	20 6 Exaud	3 Sivan	4 9 7 47	7 16 10 36	
2 Hétfő	Erasmus. Bl. Fejérke	21 Konstant.	4 Fejérke	4 8 7 48	8 21 11 3		
3 Kedd	Klotild.Korn Kenelia	22 Basilikus	5 Hetiü	4 8 7 49	9 28 11 27		
4 Szer.	Quirin. Opt. Berta	23 Mihály p.	6 H ü	4 7 7 49	10 35 11 49		
5 Csüt.	Vendel. Bon. Vendel	24 Simon	7 H 2 a	4 6 7 50	11 45 * *		
6 Pént.	Norbert. P. Róbert	25 János fejé	8 Rób.	4 6 7 51	12 55 12 12		
7 Szomb.	Jézus sz. sz.	26 Carpus	9 40. S.	4 6 7 52	2 11 12 34		

TARTALOM.

Conte Domini Vinco (arckép). Kenessey Albert. — A három Körös. Szakál Lajos.
— A debreczeni kastély. (Folytatás). Jókai Mór. — Természettani katekismus. (Folyt.)
— Két fürdő a Fertő partján. Balf és Boz. (2 képpel). — A fakir Rozsnyay Mátyás —
Az emberek közt. — Elkészett régészeti levelek Ipolyi Arnoldhoz. (rajzokkal) III.
Rómer Floris. — Egyveleg. — Tarház: Rab István emlékére. Szabados. — Irodalom és
művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyetlek
— Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. —
Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra
félre 3 ft. a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzen. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.
(Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Trefort Ágoston.

Trefort Ágostont egyik életirója „legjelesebb nemzetgazdáink,
s legalaposabb készütségi publicistáink“ közé sorozza. Mi hozzá
teszszük: valódi státusférfit készütségi hazánkfiainak egyike.

Azon Zemplénmegyében, mely annyi jeleset adott már e
hazának, 1817 ben, Homonnán született, hol atya orvos volt. A
jogi tanulmányokat a pesti egyetemnél bevégezvén, már tizenkil-
encz éves korában szárnyra kelt, s beutazta Német-, Francia,
Angol, Orosz, Svéd, Dán. és Olaszországot; nem élvkeresés és
gyönyörhahajzás, nem szórakozás vagy nagyuri divatból, hanem
egy magát nagyokra szánt ifju nemes lelkesedésével, komoly elha-
tározásával járt szét a nagy világban, hogy a látottak és tapasztal-
takból, édes hazájának gyümölcsözőndő ismereteket szerezzen. A
több és kevesebb jólét, a gazdagság és szegénység, egyik és másik
népnél, minden utazónak feltűnik, de az ő gondolkozó lelke e kü-
lönbség okainak fürkészésébe eresz-
kedett, s itt nyert hajlamot, itt
vetett alapot nemzetgazdasági
tanulmányaihoz. 1837-ben vissza-
térvén hazájába, tért keresett ma-
gának, mely szenvedélyének s
tanulási vágyának táplálékot, anya-
got nyujtsón, s ilyennek a m. kir.
udvari kamarát nézte ki, hol rövid
időn alkalmazást is nyert. Csak
másfél év mulva, — midőn látta,
hogy nem e hely az, a hol ő czél-
jához előkészülhet, a hol tapasza-
latait öregbitni és érvényesíteni
lehetne, — hagyta oda a fogalma-
zóságot, s időközben megszerzett
ügyvédi diplomáját is ad acta téve:
egész odaadással és szorgalommal
dólt a státus-oeconomianak, politi-
kának és történelemnek, ezentuli
studiuma egyedüli és legkedvesebb
tárgyainak.

Huszonhárom éves korában,
1840-ban, már kilépett az írói pá-
lyára, nem szerelmi versekkel és
novellákkal, mint rendszeren a fiatal
ember tenni szokta, hanem legko-
molyabb tárggyal; a művészet
iránti közérzékét akarta ébreszteni
bennünk, a hazai művészetnek akart
jövendőt készíteni nálunk s indit-
ványozó — ő legelső — a műegyesít-

letet. — Ugyanez évben már egy oly társaságba lépett Trefort, —
báró Eötvös Józseffel és Szalay Lászlóval a „Budapesti Szemle“
kiadására szövetkezővén, — s ezekkel együtt a politikai és társad-
almi kérdések fejtegetése körül oly tiszta elmét, helyes felfogást,
életre való nézeteket és tudományos készütséget tanusított, hogy
jöllehet a folyóirat a közönség részvételnsége miatt megszünt: a
tudós világ azzal fejezte ki elismerését Trefort iránt, hogy 1841-ben
akademiai taggá megválasztá. A 24 éves ifju, az államgazdászati
történetivel foglalt széklet a tudósok közt.

Szintén főntebbi barátjai társaságában működött közre a
„Themis“ czimű füzetekben, melyek jogtudományi értekezéseket
hoztak a nap kérdései felől. A legelső volt ez, mondja Csengery,
mely embereinket a haladási ügy európai solidaritására figyelmeztet-
tette, s intézkedéseinkben a jog magasabb szempontjaira utalt. Si-
kere azonban kevés volt, mert több
erőre vala szükség, hogy a magyar
politika a hagyományos vágásból
kiemeltessék.

E közben a „Bankügyről“ is
jelent meg egy alapos tanulmányt
mutató röpirata, úgy hogy neve
mindinkább ismertett és jó hangzá-
suvá lön a hazában, s 1843-ban
már az országgyűlési követek közt
látjuk őt, hol mint ilyen, kiváló
részét vett a kereskedelmi bizott-
mány munkálataiban.

1844-ben átvévé Szalay a
„Pesti Hírlap“ szerkesztését, Tre-
fort rendes munkatársává lett a
lapnak, s az maradt Csengery szer-
kesztése alatt is. Ő és társai a köz-
pontosításnak voltak barátai „nem
azon központosításnak, mely a mu-
nicipális jogokat elnyelvén, minden
hatósági életet megszüntet, hanem
annak, mely törvényekkel jelöli ki
a kormány, a törvényhozás, a me-
gkék és községek hatáskörének
különbözős korlátait; s a törvényha-
tóságokat saját dolgaik intézésére
szorítván, az országos érdekek ve-
zetését magasabb körbe emeli.“ A
tan, melyet hirdettek, kezdethet
hogy sem volt népszerű, de hiszén,
ők nem is a népszerűségért, hanem

TREFORT ÁGOSTON.

+ 1862.